

**3 RĂSPUNSURI
DE LA TUDOR
OCTAVIAN**

„În ceea ce mă privește, eu am un respect cardinal pentru arhitecți și medici – ei fac viitorul Planetei acum – și sînt mai rezervat față de trufiile breslei scriitoricești.”

Citiți ÎN » PAGINA 13

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA DE IAȘI » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ARTISTUL ASOCIAT

- ▶ Săptămîna 1 – Interviu
- Săptămîna 2 – Text de autor
- Săptămîna 3 – Criticii despre...
- Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

ianuarie –
FLORIN
PIERSIC JR.

NR. 160 » 5 – 11 ianuarie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

Dan Perjovschi la întîlnirile ICR

R. Chiruță

Dan Perjovschi s-a expus la Institutul Cultural Român (ICR) întrebărilor publicului său, în cadrul celei de-a doua întîlniri a programului „Arte marțiale”.

ÎN » PAGINILE 4-5

„Scrisul e o sărbătoare dureroasă”

Interviu cu scriitorul
Bogdan Popescu

„Mă simt bine pe lîngă marii povestitori, marii sucuți, marii guralivi. Îmi plac cei care aud și văd bine, dar altfel.”

ÎN » PAGINILE 6-7

Artistul lunii ianuarie: FLORIN PIERSIC JR.

Florin Piersic jr. e un artist-caracatiță. Traduce, montează piese americane cinice, scrie scenarii de film, regizează filme, publică texte. Motivele pentru care l-am ales pe Florin Piersic jr. artistul asociat al „Suplimentului de cultură” pe zona de teatru sînt extrema lui mobilitate în diverse medii artistice performative, legitimarea pe care spectacolul lui manifest pentru teatrul independent – *Sex, Drugs, Rock&Roll* – a adus-o mișcării *underground* și forța – afectivă, intelectuală – cu care își susține proiectele.

Un interviu de
Mihaela Michailov
ÎN » PAGINILE 8-9

Lucian Dan Teodorovici: „Dacă ne limităm numai la încheiatul an 2007, avem deja o mulțime de hohote de ris la sufertaș. Rareori s-a întâmplat ca miniștrii noștri să joace piese atât de proaste, să facă gafe după gafe”.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

O vorbă revoluționară

Despre Guvernul Năstase s-au putut spune multe lucruri, mai puțin unul: că ar fi fost rizibil. Deși nu-i lipseau inamicii politici, deși poveștile despre corupție (săpun povești pentru că în stadiul acesta au rămas, din păcate) se țesau cu ardoare în jurul lui, Guvernul Năstase și-a „rezolvat” problemele în tăcere, indiferent la acea minusculă parte din presă care nu era dependentă de publicitate de la stat, indiferent la opoziția politică ce îl infiera cu orice prilej. Nici măcar ieșirea din scenă, cu urmările aferente, nu l-a trimis în zona ridicolului, ci doar în cea a obsesiei populare, alimentată de Traian Băsescu și Alianța DA, cu privire la corupție.

Guvernul Tăriceanu, dimpotrivă, a rezistat vreme de patru ani, și rezistă încă, înconjurat de un hohot general de ris. Hohot canalizat, firește, într-un dispreț la fel de popular, cu sprijinul multor instituții media și cu ajutorul neprecupețit al inamicului politic de la Cotroceni și al partidului aferent. Dacă ne limităm numai la încheiatul an 2007, avem deja o mulțime de hohote de ris la sufertaș. Rareori s-a întâmplat ca miniștrii noștri să joace piese atât de proaste, să facă gafe după gafe, să fie incapabili de o reacție demnă la o campanie extrem de bine purtată împotriva lor.

Dacă tot am pomenit de o asemenea campanie, poate ar fi bine să încep aici cu ea. Căci numai cine nu vrea să observe își permite să creadă, de exemplu, că un accident de mașină al unui ministru, mă refer la Ludovic Orban, fie el și urmat de o serie de ezitări hilare, poate întretine atât timp *prime time*-ul televiziunilor și paginile întâi ale ziarelor, poate stîrni aver-siunile comentatorilor și patimile ziaristilor doar din principiu. Eu, asumându-mi firește și risul de a greși, îndrăznesc să cred că subiectele de acest gen ar trebui să aibă, strict din punctul de vedere al presei, un termen de garanție ceva mai redus. La fel cum îndrăznesc să mă mir public că o gafă a unui ministru de Externe, precum cea privind deportarea infractorilor în deșert, poate să ocupe mai mult spațiu în ziare și la televiziuni decât vizuina unui președinte de țară care vorbește despre pășărici, țigănci împuțite și găozari referindu-se direct la jurnaliști.

Dincolo însă de ceea ce mi se pare mie a fi o campanie orchestrată, rămân problemele reale ale membrilor acestui guvern. Dacă scandalurile de corupție, adică tema principală a națiunii române din ultimii ani, n-au reușit să atragă o antipatie majoră, pentru că reacția a fost totuși destul de bună de fiecare dată (inclusiv în privința lui Re-meș, a cărui demisie provocată a venit exact la momentul oportun pentru un PNL aflat aproape de colaps), toate celelalte întâmplări minore în care au fost implicați membri ai actualului Cabinet au erodat teribil imaginea lui de ansamblu. Și este extrem de straniu cum pot oamenii aceștia, știindu-se încoțiiți, să-și strice imaginea cu atita larghețe nu acolo unde ar fi cumva explicabil, adică în zona economică, cea în care lăcomia ar justifica într-un mod profund imoral indiferența față de alegători, ci într-o zonă liberă de interese particulare, cea a manifestărilor publice.

Nu pot să-mi explic nici astăzi inconștiența ministrului Orban de a face tot ceea ce nu trebuia făcut în cazul accidentului său – neprezentarea la poliție, încercarea de mușamalizare penibilă, telefonul dat lui Robert Turcescu într-o stare babilică atât de nepotrivită contextului în care presa își punea tocmai problema dacă ministrul a condus sub influența băuturilor alcoolice... Totul s-ar fi rezolvat extrem de simplu, dat fiind că accidentul a fost unul minor, dacă Ludovic Orban și-ar fi asumat un singur lucru: condiția de cetățean român obișnuit. Punct. Prin comportamentul său însă, ministrul Transporturilor n-a făcut decât să ofere spațiu larg de manifestare campaniei de care vorbeam. Și pe care, pînă la urmă, tocmai din aceste motive, o merită.

Mi-e greu să înțeleg, de asemenea, jocul de scenă hilar al fostului ministru Tudor Chiuariu, care n-a lăsat să se usuce prea bine cerneala pe actual numiri

sale și s-a așezat, arogant, pe o poziție beligerantă cu sistemul pe care trebuia să-l coordoneze. Cum să-mi explic infatuarea prostească a ministrului Învățămîntului, Cristian Adomniței, care după ce nu a știut să numere stelele europene a dat vina pe... consilierii!? Ce mai e de înțeles cînd ministrul de Externe, după ce a fost tăvălit în presă pentru sintagma „Yes, yes, of course”, singura cu care a fost capabil s-o gratuleze pe Condoleezza Rice, merge la curtea Regelui Spaniei și ridică degetul șmechereste, șoptind un „Good point” de tot risul?

Culmea e că un asemenea guvern, cu miniștri atât de inabili, ca să folosesc un eufemism, nu poate fi încă acuzat de un dezastru economic. Ba dimpotrivă. Și mai ciudat e că am intrat în 2008, iar Guvernul stă bine-mersi, cu cincimea lui de susținere parlamentară pe față, în fruntea țării. Începe un nou an. Unul cu iz electoral. Aștept deja surprizele. Nu, nu mă refer la măsurile pe care premierul Tăriceanu și cei din jurul său le vor lua pentru a atrage voturi. Pentru că acelea au toate șansele să se dovedească, în cele din urmă, inutile. Aștept alt gen de surprize. Ale unor miniștri care n-au învățat nimic din celebra vorbă cu care a început libertatea românească: „Mircea, fă-te că lucrezi”. Paradoxul e că ei, acești miniștri, chiar și atunci cînd lucrează, nu știu să o arate.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Politica și pornografia

Dincolo de marile scandaluri uitate la două zile după apogeu, mi-au atras atenția două mini-scandaluri uitate la fel de repede, dar relevante pentru politicienii noștri. Mai ales că ambele au avut legătură cu pornografia și au aruncat o nouă lumină asupra mediului politic de la noi.

Mai întâi, prin primăvara lui 2007, Titus Steel, actor de filme erotice originar din România și vedetă masculină a box-office-ului XXX european, cu trei premii Venus la activ, a anunțat că vrea să se implice în viața politică românească și, fiind un simpatizant al președintelui Băsescu, s-ar înscrie în Partidul Democrat. Tot felul de șefi PD mai mici sau mai mari s-au inflammat la ideea de a fi colegi cu un actor de filme porno. Nu le trebuia lor așa ceva? Cum să stea alături de un individ care face așa ceva? Gîndul că partidul lor ar putea fi asociat

o dovadă de consecvență din partea lui. Doar că discursul său politic, venit din partea unui om care trăiește mai mult în Germania, le va fi sunat PD-iștilor trăitori în România cam cum ar fi sunat un curs de bioetică în urechile unor țărani din Evul Mediu.

Habar n-am dacă Titus Steel a reușit sau nu să penetreze spațiul politic autohton, dar recent am asistat la o nouă încercare din aceeași zonă: acțiunea de filme pornografice Alina Plugaru a depus o cerere de intrare în Partidul Liberal-Democrat. În faza inițială s-a spus că acțiunea a fost acceptată ca membru PLD, apoi că nu chiar, că se va discuta...

Liberalii democrați, la fel de liberali ca și democrații democrați, au mormăit că de fapt trebuie să analizeze cererea la nivel central și că în analiză se va ține cont și de moralitatea domnișoarei Plugaru, și de competențele ei. Sint convinsi!

Acum, dacă pe domnul Steel bărbații noștri politici s-ar putea să fi prins oarecare invidie, fiindcă, după cum o dovedesc nenumărate pelicule, e mai ortoman, eu zic că domnișoarei Plugaru puteau să-i explice așa, cinstit, reținerile lor.

„Domnișoară”, i-ar fi putut spune vreunul din liderii noștri de azi, „vedeți, eu, personal, apreciez activitatea dumneavoastră cinematografică. Numai că nu vă putem primi în partid. Faceți filme pornografice, probabil primiți și salariu. Alte lucruri nu prea știu să faceți. Noi avem aici, în partide, oameni serioși, foști securiști sau informatori ai Securității, din așa care și-au turnat familia, avem delapidatori, borfași, foști activiști PCR... Așa că... Asta e: nu

îndepliniți condițiile noastre de moralitate. Și-apoi mai avem și problema competenței. Nu aveți anvergura necesară pentru activitatea politică. Să știți că v-am văzut în creațiile *Studenta de la Drept* și *Sex în Otopeni*. Interesante. Instructive. Aveți talent, dar pe o zonă destul de limitată. Vă asigur încă o dată că nu e nimic personal. Pur și simplu nu cred că ați face față. Cerințele noastre sînt mult mai mari. Am văzut eu odată niște pelicule din alea extreme, cu indivizi care mîncau rahat și se pupau unii pe alții în fund. Dacă îl cunoașteți pe vreunul dintre ei... Ar fi niște oameni politici de viitor”.

Dur, dar onest. Aș fi apreciat un asemenea discurs.

În fine, nu știu dacă cei doi actori au fost acceptați sau nu ca membri în partidele amintite. Sper că nu. Ar fi păcat. Ar ajunge să se amestece cu elita politicii românești contemporane și zău că și-ar strica reputația.

» **Cazul cel mai faimos este, cred, cel al Ilonei Staller, mai cunoscută sub numele de Cicciolina, care a fost aleasă membră în Parlamentul Italiei în 1987.**

PUBLICITATE

cu o asemenea vedetă i-a făcut să se cutremure. Șpăgari, da, cum să nu? Trazești politici, adică un fel de curve morale? Sigur, primim, că au experiență! Oamenii cu afaceri dubioase sau dosare penale? Păi, asta înseamnă că au ceva bani! Sigur, să vină! Dar un star de filme porno? Există o limită și în politică, nu-i așa? Păi, unde s-a mai pomenit...?

Acum, ca să spunem drept, s-a mai pomenit pe ici, pe colo. Cazul cel mai faimos este, cred, cel al Ilonei Staller, mai cunoscută sub numele de Cicciolina, care a fost aleasă membră în Parlamentul Italiei în 1987. În ceea ce-l privește pe Titus Steel, dincolo de profesia lui atât de hultă (dar atât de necesară), omul venea și cu câteva inițiative politice demne de luat în seamă: legalizarea prostituției și realizarea unui program de informare a tinerilor asupra riscurilor de a contacta boli cu transmisie sexuală. Ținînd cont de meseria lui Titus Steel, mi s-a părut

„RECUPERĂRI” ÎN DANSUL CONTEMPORAN

Aveai un corp atunci?

Istoria recentă a dansului contemporan românesc are nevoie de surfing. De plonjări în etape care nu au fost programatic structurate, care n-au reușit să-și lase urmele conceptuale și practice pentru că raportarea la ele nu s-a făcut destul de aplicat. Ceea ce lipsește fundamental este tocmai o coerență de investigare pe termen lung, un cadru de resurse care să facă activă evoluția dansului.

Mihaela Michailov

În România, dansul contemporan are o istorie cu foarte multe spații albe, cu intervale neacoperite în ce privește documentarea lor analitică, cu perioade vag sau insuficient contextualizate și cu referințe nesistemate. Dansul e acompaniat de o istorie orală, de mărturii pentru care trebuie să se creeze la un moment dat un cadru oportun de abordare critică. Altfel vom continua să avem o istorie colportată, mai mult sau mai puțin onestă și credibilă, de la un punct încolo, total inoperantă. E nevoie, în primul rând, de o recuperare de context integrator, care să dea dimensiunea momentelor decisive pentru refacerea memoriei parțial scrise a dansului contemporan românesc. O astfel de recuperare a conceput coregraful Manuel Pelmuș în *Suprafețe*, proiect de identificare a spectacolelor și creatorilor-sursă din dansul contemporan în intervalul 1960-1990, cu accent pe '80. *Suprafețe* e parte din platforma critică *reSourcing**, care s-a concentrat pe asamblarea unor rețele de cercetare din zone artistice diferite, link-uite pe principiul articulării unui domeniu de „citire” profesionalistă a culturii contemporane românești.

Identitatea și coagularea spectacolelor de dans contemporan într-un fenomen vizibil, prezența corpului în „societatea spectacolelor” care defineau frame-ul istoric fragil al anilor '80 au reprezentat mizele demersului inițiat de Manuel Pelmuș. Coregraful a elaborat o cercetare-pistă de analize ulterioare, o *bancă de date* socio-coregrafice arhivate, într-o primă fază, sub forma unor interviuri cu practicieni și critici din perioada respectivă. Adina Cezar, Sergiu Anghel (coregrafi ai Companiei CONTEMP), Liana Tugearu (critic de dans), Grigore Constantinescu (critic și profesor la Universitatea Națională de Muzică), Gheorghe Stanciu (unul dintre creatorii coregrafilor pentru serbările omagiale comuniste) au punctat principalele linii de forță – mai mult sau mai puțin *underground*, puternic instituționalizate sau, dimpotrivă, căutând mereu supape – între 1970 și 1990. Așa cum a afirmat Grigore Constantinescu, dansul contemporan nu a apărut ca un protest, ca o reacție concertată de revoltă, ci ca o nevoie de schimbare de conținut, ca o disociere estetică. Corpul ritualizat festiv, *corpul de stadion* accessorizat era performatorul cel mai intens mediatizat.

În timp ce dansul contemporan își căuta locații, corpurile care închinau

ode umpleau ecranele televizoarelor.

Pelmuș a oferit contextul de specificitate semnificativă pentru tot ce a însemnat dansul contemporan în anii '80, pentru modul în care a fost produs și receptat, având în vedere că nu avea un mediu propriu de difuzare. Studiul lui are o funcție prospectivă și reflexivă: acoperă un gol în istoria coregrafiei românești, încearcă să traseze anumite linii de continuitate între creațiile unor coregrafi care și-au marcat perioada, producând un timp de informare, tatonare și reflectare a unei perioade foarte puțin asumate la nivelul cercetării serioase pe mai multe niveluri. Interviurile devin martorii unei etape rememorate activ de către cei care i-au trăit influențele puternic ideologizate. Spectacolele treceau prin filtrul cenzurii castrante, multe dintre ele nici nu apucau să fie văzute de public, coregrafi erau într-o continuă căutare de spații și de alternative care să le facă posibilă existența de-marginalizată și, atât cât era posibil, legitimată printr-o rupere de sistemul clasic de referințe.

Din 1960 până în 2005, dansul contemporan a fost un copil înfiat

Cea mai importantă calitate a studiului realizat de Manuel Pelmuș este baza

Prof. univ. dr. GRIGORE CONSTANTINESCU
Universitatea Națională de Muzică București

Imagini din filmul realizat de Manuel Pelmuș

deschisă de cercetare ulterioară pe care o lansează, *suprafața de intervenție* în timp care nu este pusă la dispoziție. Fiecare amănunt devine un punct de pornire pentru sondări care, făcute într-o zonă clar delimitată – învățămînt, spectacole care au influențat decisiv formarea unor anumiți coregrafi, locuri coagulante pentru căutări estetice de graniță, teorii ale receptării –, dau dimensiunea rolului pe care dansul contemporan îl avea atunci. Cine scria în anii '80 despre dans și cât de aplicat se scria, care erau spațiile unde putea fi văzut dansul contemporan, ce tip de public venea la spectacolele de dans, ce se studia la licee și la facultățile de specialitate, cât de mult reu-

șise să se impună dansul contemporan în comparație cu artele vizuale sau cu teatrul sînt cîteva dintre întrebările puse la bătaie.

Studiul lui Pelmuș se bazează pe o strategie de cercetare-arc, cu multiple surse de interacțiune care, de-abia de-acum încolo, necesită o documentare neîntre-ruptă. *Suprafețe* e o cercetare într-un corpus de cercetări virtuale, care au avut cel mai bun start posibil. Interviurile – hărți mobile ale unei perioade vulnerabile social – au documentat începutul și cursul dansului contemporan românesc. Și dacă stăm să ne gîndim că lipsa unui spațiu personalizat a binuit istoria acestui domeniu, atunci înțelegem de ce apariția

Centrului Național al Dansului a fost atât de necesară. Din 1960 pînă în 2005, dansul contemporan a fost un copil înfiat.

Suprafețe a produs un discurs de recuperare a evenimentelor-amprentă dintr-o perioadă care-și căuta, pe de o parte, identitatea la nivel estetic, iar pe de altă parte, încerca să fenteze cenzura epocii.

***Proiectul reuneste un grup independent de artiști și teoreticieni din teatru, dans și arte vizuale (între care Andreea Dumitru, Manuel Pelmuș, Lia Perjovschi, Sebastian Big, Ștefan Tiron), fiind coordonat de Asociația ECUMEST, cu susținerea Fundației ERSTE.**

LIANA TUGEARU
critic de dans

SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

Bursele Polirom

Editura Polirom acordă pentru anul 2008 trei burse de creație. De acestea vor beneficia scriitorii a căror valoare a fost confirmată în ultimii ani prin nominalizarea la importante premii naționale pentru literatură sau cîștigarea acestora: Radu Aldulescu (2000 de euro), Matei Florian (1500 de euro) și Livia Roșca (1000 de euro).

Este al doilea an în care Polirom oferă aceste burse, în 2007 acestea fiind acordate scriitorilor: Filip Florian (2000 de euro), Ioana Bradea (1500 de euro) și Dan Sociu (1000 de euro). Polirom speră ca în acest fel să suplinească lipsa sprijinului acordat autorilor romani, mai ales tineri, în condițiile în care statul nu are programe coerente în acest sens. Odata cu lansarea acestor burse, Polirom face și un apel Ministerului Culturii și Cultelor să încurajeze companiile să acorde burse de creație artiștilor.

Final de Capitală Culturală

Peste zece de mii de oameni au umplut Piața Mare din Sibiu, la spectacolele de Revelion ce au marcat și încheierea programului Capitalei Culturale Europene, transmite corespondentul Newsln. La ora 22.00, primarul Sibiului, Klaus Johannis, și ministrul culturii al Ducatului Luxemburghez, François Biltgen, au vorbit în scurte discursuri despre semnificația anului cultural. Klaus Johannis a mulțumit organizatorilor și colaboratorilor programului. „Vă felicit și vă mulțumesc pentru ajutorul pe care l-ați adus fiecare în parte pentru reușita acestui proiect uriaș în care a fost implicat Sibiu.

Fiecare în felul său și-a adus contribuția și iată deci că acum, la final, putem spune că am reușit. Felicitări Sibiu”, a spus la finalul discursului Klaus Johannis. Pe de altă parte, ministrul luxemburghez a fost de părere că anul 2007 a fost unul „excepțional”. „Cînd Sibiu și Luxemburgul au fost alese în mai 2004 pentru a fi capitale culturale ale Europei în anul 2007, avînd la bază ideea predecesoarei mele Erna Hennicot și a echipei sale, România nu era încă un membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. Nu toți au crezut la acea vreme că România va deveni membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. Nu toți au crezut în proiectul comun Luxemburg/Sibiu.”, a spus ministrul publicului din Sibiu.

Vom reveni în numărul viitor cu acest subiect.

DAN PERJOVSCHI LA ÎNTÎLNIRILE „ARTE MARȚIALE” DE LA ICR

„Am învățat în ani să nu desenez bine“

Dan Perjovschi s-a expus la Institutul Cultural Român (ICR) întrebărilor publicului său, în cadrul celei de-a doua întîlniri a programului „Arte marțiale”. „Artiștii nu mai au alibiul unei expoziții de perete, care să vorbească de la sine. La Institutul Cultural Român, artiștii se explică, ne implică, vă intrigă. Veți întîlni aici artiști (prea bine) înțeleși, artiști neînțeleși, artiști (aparent) de neînțeles. Artiști de for public și artiști de sertar. Artiști care una zic și alta fac, artiști care asta fac și asta zic, artiști care fac și tac: pînă acum”, astfel scria marți, 18 decembrie 2007, pe afișul evenimentului.

R. Chiruță

Sala plină de la ICR nu l-a intimidat pe Dan Perjovschi. Este obișnuit să fie privit de public. La expoziția sa de la Muzeul of Modern Art din New York a desenat chiar cu vizitatorii de față. L-a deranjat doar un fotoreporter care miza pe o poză portret luată prea de aproape pentru gustul artistului. Întîlnirea a început cu un soi de slide-show cu cîteva dintre lucrările lui Dan Perjovschi, din anii '80 pînă azi. Majoritatea dintre ele nu mai există decît în acele fotografii. Au fost desenate pe geamuri șterse ulterior, pe pereți revăruți sau pe podea și călcate în picioare. Dar tocmai asta este esența artei lui, afirmă Dan Perjovschi, efemeritatea. „O parte din ceea ce fac e un performance, trebuie să-i fii martor. Desenele mele pot trăi liber, pot zbura liber”. Aici, moderatorul întîlnirii vine cu prima întrebare.

Este ceea ce faci artă? Este un eseu?

Întrebarea dacă e sau nu e artă cred că e degeaba. Și dacă e, și dacă nu e nu contează. Dacă este un fel de eseu? Eu nu fac o narație în desenele mele. Eu înghet niște lucruri, eu nu fac filme, nu sînt în stare să fac filme, eu pot să condensez un film într-un frame. Nu am dat nici un fel de definiție, am fost surprins toată viața mea cu tot felul de chestii care la început m-au enervat și pe care apoi le-am integrat în ceea ce

fac. Nu mă simt bine că cineva îmi spune că asta-i caricatură, dar asta e, nu mă simt că lumea îmi spune că e un fel de măzgălitură la telefon, ca și cum nu te gîndești. Sînt cu totul împotriva acestui lucru, dar dacă asta cred oamenii, asta e. Eu o să lupt pentru ceea ce eu cred că este, e un limbaj pe care eu îl am,

și îl am pentru vă vreau să înțeleg lumea în care trăiesc. Eu mă consider artist.

Mă adepțez tot timpul la ce fac

Dan Perjovschi e relaxat, face glume, și are un răspuns potrivit pentru fiecare

Efectele unui glonte-bumerang

În 1989, eram un țîști de unspe ani. Nu resimțisem acut regimul schizoid care măcinase România. De-abia fusesem uns pionier și mă pregăteam – fără ca eu să știu asta – să intru în alte organisme glorioase ale comuniștilor. Asta chiar dacă aveam în clasă un coleg al cărui bunic era propagandistul perfect, ce se înființa, la sfîrșitul fiecărui ianuarie, de ziua Conducătorului, pentru a ridica în slăvi mărețiile regimului și ca să ne spună ce viitor luminos ne așteaptă. Paradoxal, viitorul luminos ni se întrezărea, mie și prietenilor de la scară, o dată cu punerea în aplicare, seara, a economiei de electricitate. Pe românește, lăsarea în beznă a orașului. Povestea asta mă amuza, pentru că a-bia așa aveam cadrul natural

perfect să jucăm o chestie care se numea „somata” – un fel de „prinsa”. Mitingul regizat la care participasem cu ocazia „celui de-al paispelea Congres” fusese, în mintea scurtă pe care o aveam atunci, doar un bun prilej să scap de școală; și ca să fac mișto, alături de colegii mei din clasă, de portretele înconjurate de „spice de grîu” ale celor doi, spîzurate pe Hotelul Moldova din Iași; și ca să fim „muștrați” cu simț de răspundere de-un grup de muncitori de pe la Tepro, care ne transmiteau, călduros, nu e frumos să rîdeți de Toarăș!

Studentii cu care mă întîlnesc, astăzi, zilnic, erau în acel an cel mult „șoimi ai patriei”. Cei cu care mă voi vedea peste un an-doi existau, atunci, doar în „planuri-

le pe termen mediu” ale pîrînților. Pentru ei, Republica Socialistă e o poveste și atît.

B1TV a difuzat un documentar făcut prin 1990 de francezii de la TF1, despre „procesul” în urma căruia cuplul Ceaușescu a fost condamnat la moarte și executat. S-a discutat mult și la noi pe seama acelei caricaturi de judecată, pe seama moralității sau imoralității împușcării celor doi. Eu, cu toată inconștiența copilăriei pe care o trăiam în regimul comunist, nu am avut nici acum, la 18 ani „după”, vreo stringere de inimă auzind sentința. Asta pentru că simțeam, chiar și atunci, chinurile prin care treceau părinții și apropiații, în general, oamenii maturi încercați de „dărnici” comunismului. Bănuiesc însă ce reacții ar provoca

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

tot acel proces în mintea oamenilor de 20-21 de ani de astăzi. Ele au fost sintetizate într-un comentariu din studioul TF1: „Priviți acești jurați! Chiar și acum, în timpul procesului, se uită cu frică la Elena și Nicolae Ceaușescu. Și uitați-vă la Ceaușescu: are demnitate, ceea ce nu se poate spune despre ceilalți”. Asta e fraza care m-a răscolit cel mai tare. Pentru că francezii care vorbeau despre evenimentele din 1989 din România și tinerii de 20 de ani de astăzi au un numitor comun: detașarea. Și, privind lucrurile astea la distanță de aproape două decenii, chiar așa par: Ceaușescu, în nebunia lui, nu s-a văitat nici o secundă în fața

morții. Iar procesul strîmb, populat de actori din vorbele cărora reieșea sentința înaintea de pronunțare, îi cresc acestuia „aura”.

Ceaușescu este, astăzi, victimizat. Și Ion Antonescu a fost împușcat cam la fel. Un personaj cu rang de statuie în zilele noastre în unele medii respectabile, dar conducătorul unui regim sîngeros, care a schilodit mii de familii din România. Asta e, poate, blestemul pe care l-a lăsat acel 25 decembrie în care cei doi au fost omorîți: un lucru făcut strîmb are efecte din ce în ce mai stîlcite odată cu trecerea timpului.

„Eu am mai zis o dată așa despre acest muzeu: la început a fost un zvon, apoi a fost prea târziu. Mie mi se pare una dintre cele mai nefericite locații ale acestei instituții care este necesară, mi-ar fi plăcut să fie localizată în altă parte, undeva fără caracteristici.”

întrebare. Ne avertizează că în urmă cu 20 de ani desena poetic, acum a ajuns să deseneze politic. Ne povestește că atunci când ajunge într-un oraș nou, fie el din România sau din străinătate, se așază într-o cafea și citește ziarul, se mai uită la televizor și pe fereastră. Din toate acestea își ia subiectele, de acolo îi vin ideile. E foarte greu, atunci când fac asta totul e desen, sînt bule care zboară în jurul meu și devine extrem de obositor, explică Dan Perjovschi. O nouă întrebare.

Ai un plan, pentru că eu văd că tu pornești de la o foaie albă și apoi o finalizezi aproape ca pe un tablou?

Pot să spun că nu am nici un plan. N-am o compoziție înainte. Mă arunc înainte și văd ce fac. Mă adaptez tot timpul la ceea ce fac și încerc să mă adaptez cât mai bine. Eu cînd mă duc într-un spațiu gol, nu am o schemă de compoziție, am o schemă de subiecte: război, global warming, politică, social și așa mai departe. Nu inventez, că nu pot. Jumătate din desenele pe care le fac într-un proiect vin din alte proiecte, și atunci eu fixez poveștile astea.

Publicul e tot mai prins de discuție, deși a trecut deja o oră. Unii, puțini, sînt plicticiți, se plîng că li-e foame, însă le este rușine să plece. Restul sînt curioși

să vadă ce le mai spune artistul. O parte dintre ei sînt, la rîndu-le, artiști în devenire. Studenții la Arte în București. Lîngă mine, un grupușor are un program clar: de la ICR pleacă la 19.30 la TNB.

În tot timpul asta, Dan Perjovschi afirmă că nu vrea să provoace scandal cu desenele sale. Nu-l interesează, nu vrea ca lucrările să-i intre în categoria caricaturilor de tip Danemarca cu Mohamed. Chiar recunoaște că întreabă organizatorii expozițiilor la care participă care sînt punctele fierbinți ce nu pot fi atinse. La Moscova, i s-a spus că Biserica Ortodoxă. În Olanda, o curatoare s-a arătat confuză: „Asta-i problema, că nu-mi dau seama”, i-a răspuns. Dar în România? O nouă întrebare din public.

Ce părere aveți despre amplasarea Muzeului Național de Artă Contemporană (MNAC) în Casa Poporului? Ați fost acolo? Și dacă ați expune acolo?

Eu am mai zis o dată așa despre acest muzeu: la început a fost un zvon, apoi a fost prea târziu. Mie mi se pare una dintre cele mai nefericite locații ale acestei instituții care este necesară, mi-ar fi plăcut să fie localizată în altă parte, undeva fără caracteristici. Într-o stație de benzină, într-un container de metal. Ceva anonim, ca să-i dăm noi conținut.

Casa Poporului are deja conținut și nu i-l mai poți schimba. Peste o sută de ani, lumea o să uite toate lucrurile astea și o să întrebe: de ce ați ales uritul asta? Eu personal nu mă duc. Și dacă nu mă duc acolo, nu expun acolo, nu vreau să vind acestui muzeu, nu am nici un fel de relație cu ei atît timp cît sînt localizați acolo și există și un soi de aroganță.

Băieți, nu vă convine, la Berlin...

Dan Perjovschi ține ca publicul să facă totuși o diferență: nu vrea ca discursul său să fie confundat cu cele superconservative și naționaliste care apar. Artistul are o problemă cu MNAC, dar nu-mai din perspectiva faptului că e în favoarea unor lucruri care sînt deștepte, care au strategii de viitor și văd elementele care apar pe piața românească a instituțiilor, dar nu corespund acestor lucruri. Așa afirmă. Apoi ne cere un exercițiu de imaginație, nu foarte greu, pentru că se referă la probleme concrete: „Gîndiți-vă că nimănui nu-i pasă în această țară unde produce artistul și cum. Dacă domnul Mungiu are o lipsă de formă, are o mare problemă, nu există nici un fel de structură care să-i permită să stea un an deoparte, să gîndească. Și se va duce dracului tot. Băieți, nu vă convine, la Berlin cu toții. Și rezistă cine are bani”.

Vi s-a propus să predați la o facultate din România?

Eu nu sînt bun să predau. Nu pot să port responsabilitatea asta, e ca și cum ai fi un bun parlamentar, e ceva foarte greu. În schimb, sînt dispus să fac workshop-uri. Mi s-a propus și în România. Era ideea unui Institut de Studii Culturale la Cluj, care n-a ieșit pînă la urmă. Era o facultate la Oradea, care mi-a propus de mult, dar nu am cum. Dar mă feresc, pentru că eu în clipa de față nu sînt capabil să iau un tînar și să-l duc undeva. Pot să vorbesc despre experiența mea, dar mai departe nu.

De altfel, Dan Perjovschi nu s-a simțit bine la școala niciodată. Le povestește celor prezenți în sala ICR că generala și liceul le-a făcut la Sibiu. „Nasol.” Iar facultatea la Iași. „Nasol de tot.” Sînt vorbele lui. Și în continuare tot el:

I-a avut profesor de Istoria Artei pe Ion Solcanu. Și ca profesor de artă, Dan Hatmanu. „Și cînd am ieșit de acolo, nici mie nu îmi plăcea ce făcăm. Și a trebuit să găsec o formulă să ies de aici. Am învățat în ani să nu desenez bine.”

ĂLA FACE BEȚIGAȘE

Încă două vorbe de la Dan Perjovschi:

» „Sistemul artistic e foarte șmecher, el încearcă să te încetinească și să te fixeze, ca să te poată cumpăra, să te poată colecționa. Eu am un contract acum cu un muzeu din Heinhoven, pentru cinci ani. Am o lucrare în leasing. Ei țin expoziția cinci ani, eu mă duc în fiecare an și mai desenez. Așa cum sînt de efemer, lucrez cu patru galerii. Eu îmi vind carnetul de notițe. Acolo e laboratorul unde se fac schițele. Deci asta rămîne. Toate instalațiile mele care au fost pe hîrtie, nu mai există, sînt în colecții.

» „Una dintre cele mai faine caracterizări mi-a făcut-o Vadim Tudor. Care a zis așa: ăla face bețigașe. E perfect adevărat. Bețigașe fac.”

Cînd teatrul nu era artă, ci păpușerie

Îi dedic primul meu articol din 2008 Mihaelei Michailov, cronicara mea de teatru preferată, mereu copilăroasă și convingătoare, și mă voi întoarce în ianuarie 1840, cînd, în primul tom al „Daciei literare”, Mihail Kogălniceanu scria una din primele cronici de teatru în adevăratul înțeles al cuvîntului. „În Iași, o societate de actori români s-au întrunit în iarna trecută, supt direcția unui din mîdulările sale, spre a da 12 reprezentații în limba națională și alcătuite de piese comice, de melodrame și însuși de tragedii. Planul a fost mare, dar ispravă mică”, concluziona Kogălniceanu, atrăgîndu-și antipatia lui

Gheorghe Asachi, care publicase în „Albina românească” cronici laudative la adresa spectacolelor pregătite de Asociația diletanților, dar mai ales antipatia lui Theodor Stamati, directorul Teatrului Național din Iași la acea vreme. „În loc de a critica, mai bine s-ar fi apucat să facă ceva de criticat”, îi replica Stamati lui Kogălniceanu în „Albina românească”, supărât foarte de cronică usturătoare, care – mai scria Stamati – voiește „ca cu un cioc să înimicească toate încercările patrioților doritori a produce ceva folositor”. Numai că Kogălniceanu remarcase bunele intenții ale societății

teatrale, dar, adept al criticilor nepărtinitoare, separa intențiile de rezultate, adică planul mare de ispravă mică.

Formată din absolvenți ai Conservatorului filarmonic-dramatic, la îndemnul lui C. Caragiali (după cum aflăm din ediția Daciei literare îngrijită de Maria Platon), Asociația diletanților puseuse în scenă mai multe piese de Negruzzi, Kotzebue, Voltaire, Moliere etc., traduse în românește. „Publicul nu lipsește niciodată, aplauzele sînt peste măsură, însă, la noi, aplauzele, nu sînt încă o dovadă de bunățate a piesei și de talentul actorilor” – constata Kogălniceanu – iar asta pentru că „publicul

laudă pentru că este mulțămît să aibă și atîta, fără ca cea mai mare parte din el să se întrebe dacă teatrul nostru nu s-ar putea îmbunătăți și mai mult”. Urmău constatări acide, cu atît mai insuportabile cu cît erau rostite într-o epocă în care simțul critic abia se forma. Kogălniceanu nu se ferea însă a spune cu franchețe că „piesele sînt rău alese, sfîșiate și rău întocmite”, „jocul actorilor, de nu a tuturor, sigur a celor mai mulți este prost”, iar costumele „se înfătoșază pe scenă în tot ridicolul lor”, făcînd să se întîlească în același spectacol „oameni despărțiți prin veacuri întregi”. Așa s-a întîmplat în

DAMELE GAZETIERE

Emilia CHISCOP

„Vicleniile lui Scapin”, unde stăteau alături „un husar din timpul lui Napoleon, un muscadin din vremea lui Moliere și o cochetă din zilele noastre”. Lăudînd jocul actoricesc „patetic și plin de adevăr” al lui C. Caragiali, inițiatorul societății teatrale amintite, Kogălniceanu l-ar fi dorit, totuși, „mai mult natural”, cu „mai puțin sentimentalitate”. Doar conștientizîndu-și lipsurile și dînd dovadă de abnegație și „interes de slavă”, teatrul avea șanse să înflorească, spunea Kogălniceanu. Iar atunci, „scena românească va fi artă, iar nu păpușerie”.

» **La noi, aplauzele, nu sînt încă o dovadă de bunățate a piesei și de talentul actorilor** – constata Kogălniceanu – iar asta pentru că „publicul laudă pentru că este mulțămît să aibă și atîta”.

„Scrisul e o sărbătoare dureroasă pe care nu-mi permit să mi-o ofer prea des“

Interviu realizat de
Elena Vlădăreanu

Vechea poveste: trebuie să plecați pe o insulă pustie și să luați trei cărți cu dumneavoastră. Dintre acestea trei, una trebuie să fie de teorie literară. Care ar fi și de ce?

Hmmm... Clasică și neașteptată întrebare! Sincer: nu știu dacă să pun în bagaje o astfel de carte.

V-am pus prima întrebare pentru că am simțit în spatele prozei dumneavoastră un manual serios de teorie literară: nimic nu este în plus, nimic în minus, nimic la întâmplare, oricât de elementar ar fi rostul lui acolo. Fără a fi ceva negativ, m-am gândit că alături de manuscris, ați avut o listă cu schema narativă a romanului pe care ați bifat punctele pe măsură ce le-ați montat în proză. Ați avut o astfel de intenție? Dar o schemă?

În spatele prozei mele nu se află un manual de teorie literară (nici serios, nici flustratic). Întrebarea dumneavoastră mă îndeamnă a mă întreba la rîndu-mi: oare se poate scrie (mă rog...) literatură de ficțiune cu un manual în mina stîngă și cu stiloul în dreapta? Am mari îndoieli. În *Cine adoarme ultimul* vor fi fiind lucruri în plus ori în minus (mi s-au făcut imputări de către critici și sînt mîndru de aceasta). Ceea ce pot eu și este că elementele cu pricina s-au cerut singure în poveste, și-au ocupat locul pe care au crezut de cuviință să-l revendice și și-au întins unele către altele firele, înnodîndu-le după bunul lor plac. Cînd am început să lucrez la roman (în vara lui 2004) aveam, într-adevăr, așternută pe hîrtie o schemă narativă (care mi se părea – în naivitatea mea de nevindecat – destul de viabilă) și încercasem pe o coală chiar o reprezentare grafică (în ciuda faptului că întotdeauna am dovedit două mîini stîngi în ale desenului). S-au prefăcut în deșertăciuni căci, pe măsură

ce încercam să supun șuvoalele poveștii îndigurilor prestabile, ea cu atît mai tare aluneca și se strecura, căuțîndu-și propriile făgașe. În cele din urmă, agasată de vanele încontrări ale celui ce o scria, Povestea s-a dus la autor, l-a zgîlțit nițel și a obținut o pace în condițiile impuse de ea. Rezultatul – bun, rău sau de tot mediocru – s-a văzut. Din schemele pe care le făcusem nu s-a ales mai nimic: au supraviețuit niște rămășițe, răspîndite, ici-colo, în părțile neesențiale. Totul a mers de la sine și s-a desfășurat fără hopuri majore.

Vremelnicie pierdută și Cine adoarme ultimul: al doilea roman, și cel mai recent, l-a înghițit pe primul. De ce ați ales această variantă și nu ați preferat să publicați unul cu totul și cu totul nou? Ați fost nemulțumit de receptarea și vânzarea primului?

Nu cred că a doua carte a înghițit-o neapărat pe prima. *Vremelnicia pierdută* rămîne (în ciuda unor stîngăcii juvenile mai mult sau mai puțin evidente) de sine stătătoare și nu cred că e anulată de *Cine adoarme ultimul*.

Oricum, nu puteam părăsi prea curînd lumea aflițoarea în paginile acelea. Mai erau destule de spus, încă nu eram gata s-o las. Astăzi sînt convins că nu voi pleca niciodată de acolo cu adevărat. Mai e ceva: primul volum era menit a fi unul, onest, de povestiri. Douăsprezece – număr frumos, rotund – povestiri nu neapărat

legate (tehnic) între ele. La un moment dat însă, mi-am dat seama că ele tîneau să clădească o construcție anume, că erau niște cărămizi care trebuia să fie potrivite într-un anume fel și fixate între ele cu un liant. Așa a apărut mortarul *Aminții-lor prefăcute* și tencuiala alcătuită din povestea Strămoașei ce se naște bătrînă și întinereste pe măsură ce se apropie de moarte. Nu mi s-au părut a fi numai niște artificii, trucuri, găselnițe prozastice: mă convingeau că zugrăvisem o mică lume pe care n-o explorasem îndeajuns și care încă se cerea cu teierată. *Cine adoarme ultimul* a apărut, din acest punct de vedere, într-o continuare firească.

Cît despre receptarea și vânzarea primului volum, nu pot fi în nici un caz nemulțumit. Manuscrisul trecuse, în aproape șase ani de cînd fusese găt, pe la trei edituri. Abia cea de-a patra, Univers enciclopedic, a tipărit-o. Și la celelalte trei fusese primit cu entuziasm, însă rațiuni de politică literară ori financiare zădărniseră proiectele. Cum să fiu nemulțumit de receptare?

În presă, volumul a beneficiat încă din 1996, cînd, în calitate de redactor la Editura Cartea Românească, regretatul Valeriu Cristea mi-a citit manuscrisul și a publicat apoi o avancronică mai mult decît binevoitoare. Am avut îndrăzneala și trufia să cred că marele critic și extraordinar om care a fost Valeriu Cristea mi oferise

căldura, profunzimea și tăcerea prietenei sale. Am petrecut momente formidabile de tăcere împreună – mai ales în perioada în care redacția revistei „Caiete critice” se afla într-o încăpere din Casa Vernescu – și clipe iară de neuitat de vorbit împreună. El a fost unul dintre oamenii pe care nu am vrut să-i dezamăgesc cu scrisul meu. Iar dacă lor le-a plăcut, nu-mi puteam dori o mai bună receptare. Au primit-o foarte bine și au scris despre *Vremelnicia...* Nicolae Bărna, Daniel Cristea-Enache, Răzvan Vonceu. Și, mai ales, m-a încurajat, m-a pus să scriu și a avut încredere în mine Profesorul Eugen Simion, cel care, în vara lui '92, m-a pescuit din bancile de la Litere și m-a dus în redacția „Caietelor critice”. Nici acum nu știu Profesorul că l-am mintit, iar dacă citește rîndurile de față, îl rog să mă ierte. Atunci cînd m-a întrebat (cu prilejul susținerii tezei de licență): „Dumneata scrii?”, am mormăit un mîndă îndeajuns de nehotărît, care ar fi trebuit să-l facă bănuitor, dar nu l-a făcut. Mi-a cerut o mostră și a doua zi i-am dus povestirea *Păcătosul*. În schimb, am căpătat „însărcinarea” de a scrie o recenzie unui roman al lui Bujor Nedelcovici. Minciuna consta în faptul că, la momentul în care am fost întrebat dacă scriu, nu mi se mai întîmplase așa ceva de exact cinci anișori – cît au durat studiile universitare care mă convinseseră că facerea de literatură nu era cu nici un chip de nasul meu. Inclusiv cursurile de teorie literară (de care mă întrebărilor mai la deal) au contribuit la întărirea acelei convingeri ce părea de nestrămutat. Povestirea *Păcătosul* o așternusem pe hîrtie în vara lui '87 (atunci cînd mă întorsesem de la militarie și așteptam, înfrigurat, începerea anului întîi de facultate) și cu ea m-a debutat Profesorul Eugen Simion exact la cinci ani după ce fusese scrisă și cruțată de la nimicire. Ca să nu mai pomenesc de prefața pe care domnia-sa a făcut-o primei mele cărți... Nu, hotărît lucru, nu am fost nicidecum nemulțumit de receptare. Dimpotrivă. Cît despre vânzarea primului volum, nu

repa m-a preocupat. Tot ce pot să spun e că eu însumi am cumpărat de la editură multe exemplare, pe care le-am oferit prietenilor și cunoscuților. Mai apoi, datorită eforturilor lui Răzvan Vonceu, mare iubitor de litere, *Vremelnicia* a apărut și la LiterNet.

Nu știu de unde, probabil din „22”, am reținut o întrebare retorică în ceea ce privește proza dumneavoastră: ce-ar fi fost Bogdan Popescu fără Ștefan Bănuțescu? Cît de apropiat vă simțiți de acesta și de Cartea de la Metopolis?

Relația mea cu opera lui Ștefan Bănuțescu a început în ziua de 2 octombrie 1977, între orele 17 și 18, în satul care mi-a îngăduit copilăria și o parte din adolescență. Era o seară ploioasă, ulițele își prefăcuseră țărîna în noroaie și șleaurile se umpluseră cu apă mîloasă. Străbăteam cu încredințare satul coplesit de potopul cel molcom, aveam nouă ani, un buzunar plin cu mărunchii de un leu puși la păstrare vreme de o lună și în cap un singur gînd: să-i cumpăr mamei un cadou frumos și folositor pentru aniversarea de a doua zi. Magazinul Universal, clădire de însemnătate capitală a oricărei așezări rurale civilizate, se afla în vatra satului, la cîțiva pași de celelalte edificii ale autorității și spiritualității locale: biserica, primăria, frizeria, școala veche, miliția, biblioteca, dispensarul uman, cîminul cultural și, desigur, cel mai căutat și mai iubit dintre toate, Bufetul. Cizmele, cu cel puțin două numere mai mari decît ar fi fost nevoie, lipăiau și clefăiau pe drum, după cum se arăta noroiul de gros ori de subțire. În fața Magazinului mi-am curățat încălțările conștiincios, fără grabă, cu mișcări liniștite și compănitate, de om care știe bine ce are de făcut. Era taman pe dos: habar n-aveam ce să-i cumpăr mamei din acea uluitoare bogăție de mărfuri care-mi lua răsufarea și mă lăsa fără grai. Oscilam, cutreierat de îndoieli amarnice, între o pereche de gumari, una de papuci din plastic verde, o sticlă de parfum bulgăresc de trandafiri, o basma

rfi
romania

București **93.5fm**

Iași **97.9fm**

Craiova **94fm**

Cluj **91.7fm**

radiofrance**internationale**

Cultura își face loc în peisajul vorbelor despre vorbe.

În fiecare vineri, de la 17.10, **Art Cultura:**
o dezbatere pe teme culturale moderată de Dan Pârnu.

Totă diversitatea lumii! www.rfi.ro

cafenie ce avea imprimate pe ea un soi de valuri marine stilizate. Ca să-mi dau răgazul de a cumpăni asupra alegerii, m-am îndreptat, cam într-o doară, către rafturile de care răspundea Nea Tase, librărul și papetarul. Nu avea stilouri chinezesti, ci numai autohtone, din cele care lăsau pe hîrtie prea multă cerneală și cărora li se stricau una-două filetele pistonșelor. Văzîndu-mă dezamăgit, Nea Tase a aruncat cu eleganță pe tejghea un evantai de cărți noi, cu coperti lucitoare, ca și cum ar fi avîrțit către privirile hul-pave și invidioase ale unor tovarăși de joc o chintă roială: „Am băgat ieri marfă nouă, ca lumea, de la oraș (de parcă volumele ar fi putut fi tipărite și la țară...)” – găsite de cuvîntă librărul să-și preamărească oferta. Le-am luat pe fiecare dintre ele, le-am sucit, le-am învîrțit și, deodată, inspirația m-a electrocutat din creștet pînă în călcîie și înapoi. O auzisem pe mama plîngîndu-se din pricina banilor și găsisem soluția în chinta roială a lui Nea Tase: unul dintre volume se numea *Cartea Milionarului* și era, dincolo de orice îndoială, un manual de îmbogățire. Am plătit fără să sovăi și am ieșit fericit, uitînd să-i răspund vînzătorului, care mă întrebase cînd vine tata să ia marfa serioasă, căci nu-i venea a crede că tirguisem o carte așa, de florile mărlului. (E de precizat că pe atunci „marfa serioasă” însemna cuie, tablă, gaz, detergent la sac ori ciment – la care aveai drept numai dacă achiziționai și cărți de la raionul de librărie, ca să-și facă planul și bietul slujbaş de acolo...) Firește, mama nu și-a umplut buzunarele citindu-l pe Ștefan Bănulescu, însă așa cum am arătat mai sus a intrat el la mine în casă. Copil fiind, am încercat să-l citesc și țin minte că m-a nedumerit nenea ăla care intra în carte după ce trimisese înainte-i o roață, precum zmei din basme buzduganul. Am renunțat și nu l-am reluat decît multă vreme mai tîrziu. Ștefan Bănulescu mă aîntrufir destinul (chiar și în plan personal – dar asta-i altă poveste...). Deși a fost comparat cu zeci de alți scriitori – uneori apropierea vîdîndu-se forțate –, el rămîne unic și de neimitat. Arta lui m-a influențat, cu siguranță, și le mulțumesc celor ce au remarcat aceasta. Legăturile mele cu scriitorul născut în Făcăieni-Lalomita, lîngă Dunăre, vor continua și de acum încolo, căci m-am apucat, de ceva vreme, să-i cercetez mai temeinic opera și viața. Voi răspunde, pe scurt și tot retoric, întrebării dumneavoastră: nu știu ce-aș fi fost fără Ștefan Bănulescu.

Care sînt ceilalți scriitori și celelalte cărți importante/importante pentru dumneavoastră?

Ma simt bine pe lîngă marii povestitori, marii sucitii, marii guralivi. Îmi plac cei

care aud și vîd bine, dar *altfel*, cei care tresar atunci cînd o frază li se pare că șchioapătă, cei dăruți cu visare, dar și cu umor, făcătorii de lumi.

Cei care au scris despre cărțile dumneavoastră au remarcat consistența personajelor. Deși sînt foarte multe, toate sînt cămoase, palpabile. Au modele reale? Dar lumea – satul – din roman, are un model real?

Veșnica problemă! Răspunsul se cere a fi nuanțat și, pe scurt, nuanțarea ar suna cam așa: și da, și nu... *Da*, pentru că e posibil – dar nu neapărat esențial – ca un personaj sau o întîmplare să aibă un model în realitate. *Nu*, pentru că tot ce se petrece cu personajul sau întîmplarea în mintea și sufletul celui ce le scrie nu se poate supune regulilor îndeobște acceptate. Am avut surpriza – neplăcută – să constat că, după ce (fără voia mea) a intrat în sat *Cine adoarme ultimul*, cei care l-au citit au purces să caute, cu obstinație, corespondențe între realitate și ficțiune. Unii s-au simțit calomniati și chiar au răspîndit zvonul că ar intenționa să-și reperateze onoarea în justiție. Cîneva, mai înțelept, a pus lucrurile la locul lor: „E doar o carte...”. Totuși, am să profit de faptul că m-ați întrebat și-l voi evoca aici pe cel ce a intrat în ficțiunile mele sub numele de nea Mitu. În realitate, îl chema Nicolae Florea, iar lumea îl știa după poreclă: nea Nicu Tilică. Într-un fel, el m-a învățat să scriu. Îl cunoșteam de cînd eram copil, mereu avea ceva de povestit și totdeauna cu umor. Însă a trecut vreme destulă pînă să-mi dau seama cu adevărat că era un artist și un profesionist al spunerii. Povestile lui nu erau simple improvizatii, apăreau într-un ceremonial îndelung exersat și șlefuit, extrem de subtil și de rafinat. Întîmplările – pentru cine era neatent ori nereceptiv – păreau o grămadă de ițe încilicite; de fapt, ele se înșirau după o logică a lor, treceau dintr-una într-alta firesc, uneori legăturile, „cîrligele” dintre ele fiind marcate printr-o simplă nuanțare a tonului celui ce povestea. Am avut această revelație în august 1987, cînd, după ce am primit vizita lui nea Nicu Tilică, am petrecut citeva ore la masa de scris și am așternut pe hîrtie povestirea *Păcatosul*. Întîlnirea cu acest om a fost crucială pentru mine. Și e cum nu se poate mai adevărat că – așa cum episodul apare în roman – aproape orb și apropiindu-se de moarte, nea Nicu Tilică m-a întrebat dacă nu cumva eu eram ăla care a murit. Însă nimeni nu poate depune mărturie că, în ziua îngropării sale, lui nea Nicu îi crescuse în spinare o singură aripă îngerească ce mirosea a pasăre opărită. Asta s-a întîmplat, tot

ăievea, dar în altă realitate...

De ce v-a atras construcția unui spațiu rural, cu margini fantastice, cînd trendul prozei este spre citadin?

În nici un domeniu nu țin cont de ceea ce are de simpatic se numește „trend”, cu atît mai puțin în ce mi se întîmplă să scriu. Pe mine nu avea cum să mă „atrage” lumea rurală, căci nu eram în afara, ci înăuntrul ei. Eram (de) acolo. Dacă aș fi copilarit pe Calea Dorobanților din București, mi-aș fi ales, probabil, un spațiu citadin. Nu știu dacă neapărat cu margini fantastice. Slavă Domnului însă că lucrurile au fost așa cum au fost. Am avut cea mai fascinantă copilărie din lume. Faptul de a nu fi *trendy* nu a părut să-i contrarieze pe cei care mi-au făcut cînstea și bucuria de a scrie despre cea de a doua carte a mea – majoritatea oamenilor tineri și, cred eu, mai receptivi la mișcările modelelor literare. Așadar, mă gîndesc că e posibil să nu fi încălecat și mizat chiar pe o gloabă în această cursă de unul singur care este scrisul.

Cine adoarme ultimul este punctat de mici momente de cruzime: accidente, cu oameni, dar mai ales cu animale. Care este rostul acestor episoade în roman și de ce cruzimea este îndreptată mai ales asupra animalelor?

Pînă să mă întrebați dumneavoastră, nu mi-am pus niciodată problema de ce animalele traumatizate apar „suspect” de frecvent. Cu siguranță, episoadele cu pricina marchează o sensibilitate infantilă extrem de ascuțită. Primele contacte cu moartea copiii (mai cu seamă cei crescuți la țară) le au prin intermediul victimilor care nu cuvîntă: de la strivirea furnicilor sub tălpi ori incendierea omizilor păroase pînă la crimele domestice cărora le sînt supuse animalele din ogradă. Există și acum în sat un soi de botez al singelui, cine știe ce rămășiță păgînă pe care s-au altoit muguri creștini: *îmbărburatul*. Băieții care asistă la tăierea porcului sînt minjiți, închipindu-se o cruce, pe frunte, bărbie și obraji cu singele fierbinte al animalului ce încă

agonizează. Am simțit și eu, la vremea cuvenită, această ungere cu singe și singurul lucru pe care mi-l aduc aminte este că, pe măsură ce se scorojea și devenea stacojiu, mirul păgîn ardea din ce în ce mai tare. Oricum, dacă, iată, revenîrăm la jocul dintre realitate și ficțiune, știu despre mine că am iubit dintotdeauna animalele și că mă bucură oricînd să descopăr rudimente de afecțiune și tandrețe la necuvîntătoarele ce nu știu să se prefacă. Am avut și am prieteni buni prieteni animale și suferințele lor mă sfîșie adînc. În perioada în care am scris *Cine adoarme ultimul* nu a lipsit de lîngă mine, nici măcar preț de o virgulă, bătrîna și micuța mea pechineză – Laie pe numele ei cam băiețesc. Coccoțată pe masa de scris, totdeauna la cîțiva centimetri de mina dreaptă, a vegheat cu discretul ei sfîrșit așternerea fiecărui rînd. A albit mult, ochii – în ciuda tratamentului – își pierd treptat acuitatea, a cam surzit și suferă de insuficiență respiratorie, însă își duce cu simeție bătrîneța...

„AM ÎNCERCAT TOT TIMPUL SĂ NU-MI «PROFESIONALIZEZ» RELAȚIA CU LITERATURA”

Cum scrieți? Aveți tabieturi?

În primul rînd, scriu la intervale mari de timp (mă refer aici la ficțiune) – și numai dacă am ceva și cumva de spus. Scrișul e o sărbătoare dureroasă pe care nu-mi permit să mi-o ofer prea des, spre a nu altera stările de ameteală înaltă și adîncă pe care mi le provoacă. Tabieturi? Da... Pe lîngă prezența obligatorie pe masa de scris a cățelușei Laie: scriu numai ziua, dar cu draperiile sau jaluzelele bine închise și la lumina unei lămpi de birou; folosesc numai hîrtie de format A4, liniată (pătrățele sau dictando),

eventual un caiet studentesc; cerneala neagră și uneltele de scris cu vîrf foarte fin sînt singurele acceptate; ca anotimp, prefer iarna.

Cîte pagini scrieți pe zi?

Mi s-a întîmplat să scriu și 4-5 pagini pe zi (enorm pentru mine), însă foarte rar. După cum mi s-a întîmplat, destul de frecvent, să mă holbez degeaba cîte o jumătate de zi la o pagină cu numai 2-3 rînduri și să mîzgălesc pe o cîornă tot soiul de alcătuirii geometric-simetrice

destul de imbecile.

Cum va arăta viitorul roman?

Asta eu n-am de unde ști, deocamdată. El, romanul, s-ar putea să știe cîte ceva.

Trăiți din scris?

Dumnezeule, nu! Trăiesc dintr-o semețată leață de profesor de liceu. De altfel, am încercat tot timpul să nu-mi „profesionalizez” relația cu literatura. Deși am absolvit Literale, am optat

pentru o catedră de franceză, nu pentru una de română – tocmai pentru a nu fi silit să-i învăț pe copii (poate exagerez un pic) cum se pune o poezie de Bacovia într-o ecuație cu termenii rigizi sau cum să deseneze un tabel în care să înșire, comparativ, trăsăturile lui Ion și ale lui Moromete. M-ar fi durut sufletul. Cred încă în păstrarea unei anume (poate iluzorii) inocențe care, uneori (rarissim, e drept), se vîdește în stare, dacă nu să le concureze, măcar să li se alature manualelor de teorie literară de care m-ați întrebat la început.

ARTISTUL ASOCIAT

Săptămîna 1 – Interviu

Săptămîna 2 – Text de autor

Săptămîna 3 – Criticii despre...

Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

ianuarie –
FLORIN
PIERSIC JR.

„Suplimentul de cultură” a lansat o campanie nouă: „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovată în paginile publicației, cititorii putînd stabili o relație directă cu acesta.

» DECEMBRIE: **SCRIITORUL DAN LUNGU.** Cea mai recentă carte a sa, *Sînt o babă comunistă*, va fi ecranizată de Stere Gulea anul acesta. Unul dintre cei mai cunoscuți și traduși autori contemporani, în general tot mai dificil de găsit prin țară. **Coordonatorul lunii: Diana Soare.**

» FEBRUARIE: **DANIEL KNORR.** Knorr este unul dintre cei mai cunoscuți artiști vizuali din spațiul european. S-a născut în 1968 la București, trăiește și lucrează la Berlin. **Coordonatorul lunii: Constantin Vică.**

„Dacă nu îți arde să

Florin Piersic jr. e un artist-caracatiță. Traduce, montează piese americane cinice, scrie scenarii de film, regizează filme, publică texte care sînt, aparent, doar jucărele hainoase, în realitate taie transversal vârtejul societății contemporane. Motivele pentru care l-am ales pe Florin Piersic jr. artistul asociat al „Suplimentului de cultură” pe zona de teatru sînt extrema lui mobilitate în diverse medii artistice performative, legitimarea pe care spectacolul lui manifest pentru teatrul independent – *Sex, Drugs, Rock&Roll* – a adus-o mișcării *underground* și forța – afectivă, intelectuală – cu care își susține proiectele. Piersic jr. e un tip care nu stă nici o secundă degeaba, care are mereu prin vreun colț un scenariu sau o piesă gata să iasă la suprafață. E un artist generos și onest.

Interviu realizat de Mihaela Michailov

Cînd ai apărut prima dată într-un spectacol?

Am intrat pe scenă la *Coana Chirița*, dans-sau unii la sfîrșit, era mare petrecere, și mi-au pus niște tipi mustață și costum ca să-i facă o glumă lui taică-miu. Era prima oară cînd puneam piciorul pe o scenă și vedeam publicul. Cred că se produce un decliv, e mirajul unei săli pe care o ai deodată în față fără să fii conștient de asta. Mi-a rămas în minte imaginea cu taică-miu privindu-mă în timp ce eu priveam sala și dansam fericit. După aceea, mi s-a întimplat să văd publicul printr-un cupurtor, în *Pluralul englezesc* în care juca maică-mea. Maică-mea stătea cu capul în cupurtor și îl tot frecă, personajul ei era o obsedată de curățenie. În actul II, cînd se adunau toate cele șase personaje – era vorba de 3 cupluri – se crea un haos total, cu maică-mea care frecă maniacal cupurtorul și mai ieșea pentru o replică din cînd în cînd. Cînd spunea că vrea un pahar cu apă și un antinevralgic, cu li aduceam paharul și mă uitam prin cupurtor – era un fund fals de cîtră neagră. Vedeam cîtiva oameni care rîdeau, dar care nu mă vedeau pe mine pentru că eram în beznă totală în cupurtorul ala. Apoi, o etapă următoare a fost momentul în care, la Teatrul Foarte Mic, s-a schimbat într-un fel convenția și nu mai erai în întuneric tu, ca spectator, ci, teatrul fiind atît de mic și spectatorul foarte aproape de actor, cam ca la *Green Hours*, te simțeai lipit de scenă.

Aprope de etape, *Green Hours* a fost o etapă foarte importantă pentru labo-

ratorul teatrului independent căruia i-ai dat nervul de care avea nevoie și i-ai asigurat și o recunoaștere, dacă mă gîndesc la Premiul UNITER pentru Sex, Drugs, Rock&Roll (2003).

A fost o etapă profitabilă și pentru mine, și pentru Voicu Rădescu. La un moment dat, mă gîndeam că Voicu mi-a făcut un bine, dar, după aceea, mi-am dat seama că și eu i-am făcut lui un bine. Cred că ne-am servit reciproc interesele și dorințele din acea perioadă.

A fost un moment de concentrare și zvicnire a unui mod de lucru și a unei atitudini underground care a născut spectacole excelente.

Sigur că tu poți să-ți dai mult mai bine seama de asta decît mine. Eu eram direct implicat în toată povestea și atunci aveam o raportare subiectivă. Și poți să faci chiar o cercetare legată de istoria anumitor spectacole. La *Sex, Drugs...* erau mereu oameni care rămîneau afară. Unii l-au văzut de nu știu cite ori și-și aduceau toți prietenii.

S-a jucat 3 ani și barul era arhiplin. Mulți au venit să-l vadă după ce ai luat UNITER-ul, nu?

Cea mai mare satisfacție era să văd barul ala plin ochi. Premiul UNITER a stîmrit și mai tare curiozitatea pentru că era un test pe care mulți „mi l-au dat” după ce au aflat de premiul. Ia să vedem, chiar a meritat premiul ăsta? La un moment dat, la Iași, am jucat spectacolul la Teatrul Național și îți imaginezi că pentru mine era o senzație foarte stranie „să mîntu apropierea” pe o scenă mare. Am strîns publicul, mi l-am adus aproape, dar tot era ciudat.

Textul lui Eric Bogosian este, cred, cel mai ofertant și mai inteligent material gîndit pentru un singur actor.

Sex, Drugs... era un spectacol atît de bine conceput și dozat, cu monoloage link-uite în așa fel încît nu te plictiseai o secundă. Ai simțit că la Iași, de exemplu, s-a diluat forța lui interioară?

E tare că tipul de energie și de relație cu publicul de la *Green* s-a putut crea și pe scena Naționalului din Iași. Imi era frică de nu mai puteam înainte să începă spectacolul, dar, pînă la urmă, a fost un pariu cîștigat pentru că a căzut orice obstacol de distanță și am reușit să țin publicul lîngă mine. Trebuie să fii capabil să te adaptezi și să simți cum să faci o anumită schimbare în așa fel încît să nu se piardă lucruri esențiale.

E, pînă la urmă, vorba de păstrarea unei dinamici de conținut indiferent de spațiu.

Da, și dacă stau bine și mă gîndesc și la *Green*, cei care stăteau în spate de tot nu aveau, normal, același tip de relație și de intercepție ca cei aflați pe scaunele din față mea. Spectacolul era jucat ori la microfon, ori în plină forță tocmai ca să nu existe niciodată pierderi substanțiale. Putea să trăiască la fel de bine într-un cadru restrîns și pe o scenă mare.

L-ai mai reluat în acest moment?

Nu, pentru că el ține de o anumită etapă. Nu pot să spun că ar fi chiar o supă încălzită. Ar fi, practic, o nouă premieră și m-aș obișnui, însă eu am evoluat sau involuat de atunci, încă nu știu, și oricum sînt într-o altă perioadă de viață și mă tenta-

ză să fac altceva, să mă provoc altfel. Mai degrabă vreau să gîndesc proiecte care sînt mai importante, mai puțin explozive pentru mine în acest stadiu decît pentru cei care au văzut *Sex, Drugs...* Zilele trecute, m-a oprit un tip la Ikea și m-a întrebare: cînd se mai joacă, dom'le, *Sex, Drugs*, pentru că vreau să-mi mai aduc niște prieteni?

Cred că ai experimentat exact ce era mai provocator pentru un actor în propunerea lui Bogosian: trecerea prin personaje-arc foarte diferite, mereu la vedere, cu o detașare și o implicare care își captau spectatorii. Te gîndești să faci la un moment dat ceva asemănător?

Mai am un text legat exact de schimbarea asta foarte rapidă a unui personaj, sub ochii tăi, pe care mi-aș dori să-l fac cîndva. Lucrul ăsta se-ntimplă și în *Opposites Attract* (n.r. – cel mai recent spectacol regizat de Florin Piersic jr. la Teatrul Metropolitan). M-a interesat foarte mult, în felul în care e structurat spectacolul, capacitatea actorului de a se transforma într-o secundă. Vine neutru, într-o lumină de trecere și, în momentul în care lumina s-a schimbat, devine personaj.

Revenind acum la textul despre care ți-am spus înainte să pomenesc de *Opposites...* și la care am și caiet de regie pentru că l-am gîndit extrem de minuțios, am nevoie pentru el de un actor care să joace opt personaje și care ar trebui să fie foarte elastic. M-am gîndit la taică-miu și am încercat să fac o lectură cu el pentru că ar fi fost uluitor să-l vezi într-un asemenea rol, dar nu prea ne-am potrivit. Sistem în zone destul de diferite. A fost ultima mea încercare, am mai avut una cu o altă piesă senzațională, am făcut cîteva repetiții la masă cu el și am renunțat pentru că nu era entuziasmat, nu era convins. Dacă actorii nu sînt în cur după textul pe care l-am găsit și de care ne apucăm, nu pot să merg mai departe. Dacă nu îți arde să faci un text, renunță. Și nu mă interesa atunci să fac un compromis doar ca să dăm o lovitură de marketing. Avem alte criterii după care alegem un text.

Pentru că ai vorbit de texte, aș vrea să discutăm puțin despre cercetarea pe

PUBLICITATE

Cîștigați unul dintre DVD-urile cu autograf oferite de Florin Piersic Jr.!

Sînteți invitați să comentați pe marginea paginilor dedicate campaniei, prin e-mail: supliment@polirom.ro, pe site-ul www.supliment.polirom.ro – secțiunea „Artistul asociat” sau prin poștă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266. Data limită de expediere a mesajelor: 26 ianuarie. Cele mai bune mesaje vor fi recompensate cu un DVD *Eminescu vs. Eminem* și un DVD *Fix alert*, premii oferite de Florin Piersic Jr.

„Să faci un text, renunță”

care ți-ai propus să o faci programatic. Ai căutat texte, le-ai tradus, le-ai montat, ai jucat în ele, ai adus pe piață o serie de piese contemporane (Zaruri și cărți, Zi că-i bine!, Sex, Drugs...) care s-au jucat mult. În funcție de ce criterii alegi să montezi un text?

„Closer, la care am muncit enorm ca să respect forța textului. După aceea l-am văzut tradus în niște variante care mi s-au părut un rezumat.

Și mult imblinzite, indulcite.

Da, ori textul are o putere fantastică de a diseca o relație. Nu mai ai nevoie să joci nimic.

Cu *Opposites Attract* am avut noroc cu George Ivașcu, care mi-a zis să vin să pun ceva la Teatrul Metropolis. E un pas înainte și faptul că am reușit să lucrez într-un teatru, nu doar în cluburi, cum s-a întâmplat până acum.

Mergi la teatru?

Mai rar în ultima vreme. Când ai un copil – și n-o spun deloc ca pe ceva care mă constrânge –, toate lucrurile se schimbă și automat prioritățile sînt altele.

Sînt regizori tineri care te interesează și cu care ți-ai dori să lucrezi?

Aș merge pe mîna lui Afrim, dar mi-e frică să nu iasă scinte, și cred că și lui, însă îmi place că are o lume a lui. Mă interesează mult și Apostol, de exemplu. Acum vorbesc de o zonă pe care o cunosc și cu care am avut contact direct pentru că le-am văzut spectacolele. Dar sigur că sînt regizori și actori buni despre care nu știu prea multe. Aș vrea să ajung mai des la examene la UNATC ca să-mi dau seama mai bine ce fac.

Mi-ai spus la un moment dat la *Green*, legat de experiența ta de regizor, că te bucuri că oamenii cărora le-ai propus să lucrezi împreună au avut încredere în tine. Ți-a fost teamă să te apuci de regie?

Mi-a fost teamă pentru că în momentul în care m-am apucat eu, mentalitatea era destul de rigidă. Acum lucrurile s-au mai relaxat și sînt mulți cei care trec dintr-o parte în alta și care iau cumva hățurile în mînă. Sună pompos denumirea asta de regizor. Practic, discutăm despre un om care are sau se presupune că ar trebui să aibă capacitatea de a vedea ansamblul, de a-l structura. Condiția cea mai importantă este ca actorii să se simtă bine cu el la repetiții, să creadă în el, să meargă împreună cu el pînă la capăt. Știu că la ora asta există oameni care vor să lucreze cu mine și care ar putea renunța la altceva ca să intre într-un proiect de-al meu și asta e un câștig imens, care însă a venit cu timpul. Am zile în care am senzația că nu am spus mare lucru și zile în care simt că am ajuns exact acolo unde trebuia în timpul cel mai scurt. Uneori reușesc să dau repede cheia cu care să te apropie de personajul pe care îl ai de jucat.

În ce mă privește, vreau să nu mă mai arunc cu capul înainte în lucruri despre care nu prea știu cum ar putea să iasă. Există mereu o doză de risc, dar o propunere inteligentă te poate convinge și atunci ți-o asumi.

Vorbind acum despre film, ce mi s-a părut foarte deștept la Eminescu versus Eminem, a fost, pe de o parte, structura

fracturată a poveștii, iar pe de altă parte, umanizarea mitului, și cînd spun asta mă gîndesc la două secvențe: cea în care tatăl tău recită, în timp ce se rade în baie, *Somnoroase pășărele* și cea în care Gianina Corondan dă indicații despre intersecția Moșilor cu Eminescu. Cum ai lucrat la filmul asta?

S-a pornit de la un material făcut în joacă și apoi, pe acel schelet, au fost gîndite atent detalii, întîmplări, povești. M-am trezit cu un conținut care putea fi de *Unda veselă*, pe care am început să-l curăț și să-l organizez, să-i dau un sens. Filmul s-a făcut în două săptămîni cu totul. Taică-miu nu înțelegea ce vreau de la el cu *Somnoroase pășărele* în baie, dar încet-încet lucrurile s-au adunat.

Am văzut anul acesta la Sîntul Gheorghe un Hamlet făcut de Arpad Schilling, în care trei actori în jeans, hanorac sau cămăși jucau cu o normalitate uluitoare Shakespeare. Puștii care au fost la acest spectacol erau înnebuniți după el și cred că pe tipul asta de așteptare demitizantă se pliază și filmul tău.

E nevoie, așa cum spui, de această demitizare pentru un public care se raportează altfel la Eminescu. Pe mine mă atrage mai puțin zona lui metafizică. Îmi plac foarte mult poeziile lui de dragoste care trebuie spuse simplu și logic și efectul pe care îl obții este uimitor.

„4, 3, 2 E CEL MAI BUN FILM ROMÂNESC PE CARE L-AM VĂZUT VREODATĂ”

De ce te-ai apucat să faci film?

Pentru că mi-a venit ideea cu *Advertising* și după aia am simțit nevoia să merg mai departe cu Dorina Chiriac, cu Tiberiu Iordan, cu Petre Fumuru. Deocamdată am nevoie de 12.000 de euro, sumă care să fie bugetul următorului film pentru că nu mai pot să chem niște oameni și să le spun să facă chestii moca. Am scenariul, l-am scris acum trei ani și e tot acolo, în sertarele mele cu texte.

Știi că zona ta de interes nu e cea cu miză puternic socială.

Nu, nu e. 4, 3, 2 e cel mai bun film românesc pe care l-am văzut vreodată, dar îmi place să rămîn și să cercetez în zona mea. Am în momentul asta un scurtmetraj care e gata, are cam 8 minute, și se numește *Veneția*. Filmul lui Gabrea, la care am muncit cîteva luni – *Calătoria lui Gruber* – va ieși în martie. Scenariul este scris de Răzvan Rădulescu. Pentru filmul asta, în care joc rol principal, am învățat germană și italiană și a fost o perioadă de antrenament intensă.

„NU POT SĂ MĂ UIT LA TELEVIZOR DECÎT DACĂ ESTE CINEVA LÎNGĂ MINE”

Aș vrea să vorbim puțin despre *Banii*, proiect de scurtmetraje pentru care ai așteptat propuneri.

Doă personaje într-un interior, care discută în timp real și în conversația lor apare cuvîntul bani, cam asta a fost punctul de pornire și datele fixe. A rămas cam ce era mai bun din tot ce am primit și va fi pe un site de unde va putea fi downloadat gratuit. Atîta timp cît sînt oameni care au acces la o cameră cît de cît performantă și la un microfon performant, nu vîd de ce nu ar apărea niște filme în viitor care să fie făcute de puștii de 15-16 ani. Acum 2 ani și ceva, eu am scris 14 scurtmetraje, care erau de sine stătătoare, dar aveau tema asta comună – banii. În 2005 am reușit să filmez unul singur și după aia am încercat să găsesc un buget. Între timp s-a născut fetița mea, Sonia, și m-a preocupat mai mult bugetul personal, dar n-am vrut să abandonez ideea. Așa că am continuat sub forma unui proiect colectiv. Am scris un scurtmetraj din *Banii* inspirat de un tip, de fel în care se comporta și de toată lumea lui.

Te inspiră povești pe care le vezi la televizor?

Nu pot să mă uit la televizor decît dacă este cineva lîngă mine ca să am cu cine să comentez ce vîd. Dar sînt foarte multe personaje care-ți pot da niște povești extraordinare. M-am uitat la un pastor pe B1 TV care vorbește cu emfază, își tot aranjează ochelarii și zîmbește, și mă uluiește pentru că nu știu de unde să îl apuc. Dacă aș face un asemenea rol și mi-ar ieși aș fi mai tare decît De Niro în *Regele comediei*. Mă mai uit și la femeile alea care îți spun să găsești o literă și să completezi un cuvînt. Sînt bestiale, se ceartă cu tine, ajungi să treci prin toate fazele unei relații cu ele. Sînt personaje pe care nu trebuie să le pierzi pentru că nu știu ce pot naște la un moment într-un spectacol.

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

Emil BRUMARU

Dacă mă gîndesc...

Dacă mă gîndesc bine, Leonid Dimov mi-a făcut cunoștință cu Mircea Ivănescu, cred că prin 1966 sau 1967. Și tot pe atunci poetul Mopete ne-a chemat să-l vizităm, spre seară, acasă... Mircea Ivănescu locuia în București. Avea o curte mare, noroioasă... Dimov și cu mine înaintam încet pe o cărare foarte îngustă, făcută din bucăți de marmură albă, pășind extrem de atenți să nu călcăm alături, în noroi... Misterul s-a risipit imediat, Mircea Ivănescu mărturisindu-ne, cu o lumină amuzată în ochi, totodată cerîndu-și scuze, că drumul e construit anume pentru pisici... ca să nu-și murdărească lăbuțele... Drept care toți trei, abia sosiți, ne-am dus, o-crotiți de întuneric, să mai găsim marmură (tocmai se demolase o casă alături) ca să completăm cărarea aceea atît de specială... „calea regală” a motanilor... În casă rămăseseră soțiile celor doi poeți, Stela și Marina... Aventura a avut un final fericit. Nu ne-a văzut nimeni! Ciudat însă, în oada vastă, pe o noptieră, era o singură carte, primul volum din Proust în Pléiade... ar fi urmat să-l traducă... Mult mai tîrziu, după ani de zile, într-o după-amiază, la Dolhasca, m-am trezit că-mi bat la ușă Mihai Ursachi și Mircea Ivănescu. Surpriză enormă! A fost o vizită de pomină!!! Nimeriseră cu greu Dolhasca. Mi-au arătat un teanc uriaș de bilete de tren, colorate frumos; ori treceau de Dolhasca și coborau la Verești, ori, în sens invers, ajungeau la Pașcani, depășind sistematic Dolhasca. La mine, lucrurile s-au precipitat cînd Mișu, vîzîndu-l pe Scămoșila, motanul meu siamez, a început să povestească cum tatăl său, militar, enervîndu-se pe maică-sa, scoatea sabia și tăia cite o pisică în două... Cred că inventa, însă Mircea Ivănescu, oripilat, și-a luat pardesiul sărăcăcios și-o geantă uriașă (lucra deja la *Transilvania...*) și, pur și

simplu, a fugit pe linia ferată spre gară... Parcă îl văd și acum: micuț, cu ochelarii cu lentile groase, sărînd neîndeminatic din traversă în traversă. Am încercat să-l opresc, să-i explic că nu eu, gazda, i-am insultat dragostea lui deja celebră pentru pisici... A rămas neînduplecat... Se întunecase afară. Dispărea în salturile acelea de-o stîngăcie de vis răutăcios... L-am găsit lingă gară, odihnindu-se pe postamentul unei statui reprezentînd un soldat care, într-o mină, ținea o pușcă cu baionetă, cu cealaltă ocrotindu-și burta sfîșiată de gloanțele inamice... Acum se rușina de gestul lui cam intempestiv... Și tot brusc, amîndoi, au alergat pe peron, s-au suit în primul tren ce-a oprit... și au plecat... Anul trecut, în Sibiu fiind, am vorbit la telefon... S-a bucurat, urma să mergem, Ion Mureșan și cu mine, să-l vedem... Dar astea sînt întîmplări „a vieții de om”, vorba lui Bacovia... Mircea Ivănescu este o foarte mare poet, reușind să creeze o adevărată direcție în poezia noastră... Cărțile de versuri, multe, mi-au încurajat mereu sufletul spre geana aceea de zare visată de orice scriitor... Și parcă, în timp, poezia îi capătă o și mai hrănitoare greutate. Majoritatea poezilor tineri merg pe drumul inaugurat de el. Faptul că se vorbește întruna despre premiul Nobel în preajma numelui său este evident de îndeprtat. Și a tradus imens. Un om de aleasă, incredibilă cultură. Cum să-i mulțumesc că datorită lui am citit Kafka (mai ales *Corespondența*, absolut fascinantă, și *Jurnalul*), Faulkner, Joyce, Musil... și atîți alți autori minunați? Îmi dau seama că, iată!, dînsul cumva și-a multiplicat creația prin traduceri. Fenomenul Mopete! Se cuvine să ne înclinăm adînc și afectuos în fața lui Mircea Ivănescu și să-i dorim sănătate și liniște sufletească... în izolarea lui dureroasă și superbă...

Starea de creatură

„Orice-i mai bun în om e-nfiiorarea. Oricît l-ar face lumea să plătească scump sentimentul, Mîscat, el simte adînc prezența colosalului.” Goethe, *Faust*, Partea a doua

Dragă Vasile, mă văd nevoit să întrerup ceea ce aș putea numi stilul domol șugubăț (moldovinesc) al dialogului nostru, pentru a mă lansa în cîteva considerațiuni semi-filosofice. În ultimele zile, care au coincis cu

sărbătoarea Crăciunului, m-am trezit aruncat în ceea ce Rudolf Otto numea *sentimentul stării de creatură*: știu prea bine că, începînd cu Ajunul Crăciunului, am început să primim cu toții mesaje de amenințare cu moartea. Acum, sincer să fiu, cu bătaia am mai fost amenințat, dar cu moartea mai puțin...

Bogdan-Alexandru Stănescu

Dar hai să primim la rece aceste amenințări: **ți pun în vedere faptul că ți voi provoca moartea!** Eu te voi omori! Îți voi scurta șederea pe pămînt după bunul meu plac. Tu nu mai ești (în cazul în care aveai asemenea credințe inocente) la cirna propriului destin... Nu mai trebuie să-ți faci griji în legătură cu numărul de pachete fumate zilnic, cu mesele regulate, nu mai trebuie să ai griji de tine, să-ți menajezi nervii, sănătatea etc. E OK! Te omor eu, direct! Aveai cumva coșmaruri, încercai să-ți imaginezi lumea în lipsa prețioasei tale persoane? Stai liniștit, se va întîmpla brusc, cînd nu te aștepti... Ești ca iepurele aflat în bătaia unei puști ascunse. Ce importanță mai are atunci o biată vulpe care te aleargă de 30 de ani, cînd luneta e pe tine? Ce importanță mai are, ca să revenim pe teritoriul mundan, un amarit de salariu?

O amenințare cu moartea nu face altceva decît să te pună în fața Divinității: e un fel de *shortcut*. Next stop: eternity.

Nu e nimic mai satisfăcător decît să lupți împotriva ignoranței

Dar dintre toate sentimentele pe care te le inspiră prezența irațională a Divinului, cel mai mult mă interesează acela al stării de creatură. Te trezești catapultat direct dintre termopane, Carrefoururi, rațele la bancă, limite de creditare într-un ținut arondat simplității: căci orice are legătură cu Divinitatea e simplu. Ce e mai simplu decît a-ți defini existența prin supunere? Cel care se supune lui Dumnezeu. Sau, mai curînd, cel care se

CEEĂ CE NE DESPARTE

Epistolarul de la Hanu lui Manuc

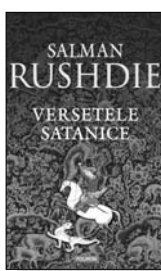
supune Morții... Mă întreb dacă tot ceea ce considerăm noi a fi existență civilizată nu e altceva decît o amnezie auto-impusă, o negare a finalului. Da, știu că sună oarecum patetic și fals sapiențial (deşertăciunea deșertăciunilor), însă numai în clipa în care începi să întrevezi iminența (și nu numai, ci chiar probabilitatea) sfîrșitului ajungi să înțelegi anumite lucruri, cum ar fi prostia. Propria prostie, dar și pe cea înconjurătoare. Îți înțelegi foarte bine pe Ivan Ilîci, cel de pe ultima sută de metri:

„Îi fulgeră prin minte că ceea ce înainte îi apărase absolut imposibil, și anume că el își trăise întreaga viață nu cum ar fi trebuit, ar putea fi adevărat. Îi fulgeră prin minte că încercările lui, abia observate, de a lupta împotriva a ceea ce oamenii suspuși considerau că este bine – că tocmai aceste încercări abia observate, pe care el le alunga acum din minte, puteau fi adevărul, iar restul să nu fie ceea ce ar fi trebuit. Și serviciul

lui, și viața lui atît de bine tîcuită, și familia lui, și interesele societății și ale serviciului – toate acestea sã nu fie ceea ce ar fi trebuit să fie? Încercă să apere toate acestea față de sine însuși. Și deodată simți întreaga inconsistență a tot ceea ce voia el să apere. Nu avea ce apăra.”

Pe de altă parte, ceea ce ne desparte de Ivan Ilîci și de viața lui cea searbădă e tocmai conștiința faptului că facem ceea ce trebuie. Nu e nimic mai satisfăcător decît să lupți împotriva ignoranței (și nimic mai enervant sau mai lipsit de speranță, recunosc): consider că, într-o lume în care comunicare înseamnă media, iar media independentă nu există, publicarea unei cărți are valoarea greutății unui tiraj în aur. Lăsînd la o parte idioții care vorbesc despre o carte fără a o citi, idioții care o citesc numai pentru a-și reconfirma opiniile, sau aceia care nu înțeleg ceea ce citesc, cred că lumea nu are decît de cîștigat din munca unui

SEMNAL

Salman Rushdie, *Versetele satanice*, traducere din limba engleză și note de Dana Crăciun, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 656 de pagini, 59.50 lei

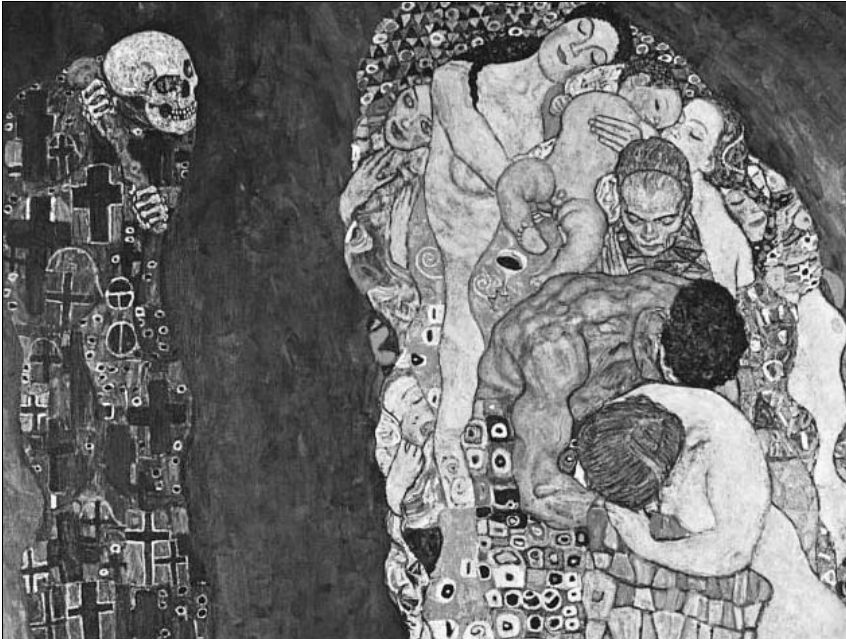
Un nou titlu în Seria de autor „Salman Rushdie”, cartea care a strîmît cele mai aprînse polemici în toată lumea! Controversatul roman *Versetele satanice* i-a adus lui Rushdie premiul Whitbread, o nominalizare la premiul Booker și o condamnare la moarte a cărei amenințare încă mai stăruie asupra scriitorului. Polemicile legate de posibilele conotații blasfematorii ale cărții au pus uneori în umbră discuțiile legate de meritele literare ale textului și de rolul jucat de acesta pe scena literaturii contemporane britanice. Dar *Versetele satanice* e de fapt un roman superb despre dezrădăcinări de tot felul, despre moșteniri care trebuie sau nu acceptate, despre măști, straturi de identități și istorii. Este în egală măsură o carte a regăsirilor și una a afirmărilor, o poveste fascinată, plină de personaje fabuloase dintr-o lume aflată la granița dintre iluzie și realitate. Lui Salman Rushdie i-a fost decernat recent titlul de Cavaler al Imperiului Britanic, fapt ce a suscitât reacții violente din partea fundamentalistilor islamici, reactualizînd resentimentele pricinuite de publicarea *Versetelor satanice*.

Doris Lessing, *O coborîre în infern*, traducere din limba engleză de Virgil Ștefanescu-Dragănești, prefața de Mircea Mihaies, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 376 de pagini, 39.95 lei

De-a lungul impresionantelor sale cariere, Doris Lessing a fost distinsă cu cele mai prestigioase premii literare din Europa, culminînd cu decernarea Premiului Nobel în 2007. Romanul *O coborîre în infern*, nominalizat la Booker Prize în 1971, deschide Seria de autor „Doris Lessing”, cea mai recentă în colecția „Biblioteca Polirom”. *O coborîre în infern* își poartă titlul prin lumea simbolică fabricată de mîntea personalului principal, un Odiseu-Iason-Iona-Sindbad sui-generis. După o lungă rătăcire pe mare, acesta este purtat de un delphin la tîrșmul unui tîrșm paradizic, descoperă rîurile unei misterioase cetăți de piatră, ia parte la ritualuri stîngeroase și este martorul unui război între jivine fantastice. Toate acestea pentru a pregăti coborîrea pe pămînt a unor ființe dintr-o dimensiune infinit superioară, a căror sosire îl revelează un plan cosmic cunoscut doar unui număr foarte redus de oameni ce au misiunea de a le aminti celorlalți adevărurile fundamentale ale existenței.

Da, știu că sună oarecum patetic și fals sapiențial (deșertăciunea deșertăciunilor), însă numai în clipa în care începi să întrevezi iminența (și nu numai, ci chiar probabilitatea) sfârșitului ajungi să înțelegi anumite lucruri, cum ar fi prostia.

Gustav Klimt, *Moartea și viața*

funcționar despre care se știe prea puțin: editorul.

Pentru ce altceva să lupți într-o lume ca asta, destul de îndepărtată de cea mai bună cu putință?

De când condamnarea este sinonimă formulării unei opinii?

Și, dacă tot a venit vorba despre cei care nu citesc, dar au opinii ferme, hai să trecem puțin și prin celebra ieșire a Patriarhiei Române... Această chelică cărcă îi lipsea tichia de mărgăritar. M-am întrebabil în aceste zile unde au fost trimise comunicatele protestate ale Patriarhiei atunci când Ceașescu dărima sau muta biserici prin București ca pe tabla de șah. M-am gândit la toate dosarele de colobrare care ies și nu mai ies la iveală. Și,

oare, celebra lege 489/2006 nu e formă de cenzură medievală? „Biserica condamnă...” Condamna ce? Condamna un roman. Un roman pe care nu l-a citit nici un membru al acestei instituții investit de poporul valah cu cea mai mare doză de încredere. Am mai citit pe diverse forumuri cum că Biserica a exprimat „o opinie”. Opinie? Biserica? De când condamnarea este sinonimă formulării unei opinii? Am opinia că ar trebui să arzi pe rug.

Hm, tot vorbeam despre prematur impuscatul. Hai să ne uităm puțin cu atenție, să dăm într-o parte voalul asta alcătuit din mii de români care inundă supermarketurile și să vedem câte-o mamă care merge în ajun la brutărie cu fetița și cumpără 200 de grame de prăjituri. Sau aceeași mamă care se uită cu jind la copil, în timp ce acesta mănâncă o prăjitură la cofetărie, pentru ca apoi să

lingă lună lingurița spre a se alege cu un pic de gust. Sau hai să mergem la țară, unde muritorii de foame dau ultimii bani preotului. N-ar fi cazul unui comunicat? Al unui protest patriarhal? Sau, Doamne fereste, al unei donații? Nu de alta, dar, prima oară când mi-am văzut preutul, în patru ani, a fost chiar în acest Ajun, când venise să impună un leu și pe la mine. Din nefericire a picat într-un moment prost, chiar după celebrul comunicat, lucru care m-a făcut să nu-l primesc în casă.

Și, ca să închei cumva legându-mă de ultima ta epistolă, hai să ni-l imaginăm pe Preafericit trăgându-l de mîncă pe pârintele iconom: Sfințe Părinte n-ai cumva vreun milion pînă luni? Am auzit c-au apărut *Versetele Satanic...*

P.S. Să analizăm data viitoare sintagma Funcționarul lui Dumnezeu?

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Woodstock (I)

Într-o vale cu pajști, cu fermieri bătrîni și bonomi, s-a strîns cîndva o puzderie de pletoși, bărboși și fete cu rochii largi ori blugi strînși pe șolduri. S-au strîns să cînte și să fumeze și să trăiască vreo trei zile la îngrămădeală. Și erau legați la frunte cu niște eșarfe, și-aveau dinți frumoși de tinerete și făceau sex lejer, fără inhibiții. Unii aveau și motociclete, alții, ba. Și cu toate că sorbeau vajnic din cutii de bere și dormeau în corturi și mașini, și-aveau chitări, și erau îmbrăcați fistichiu, și-aveau și prunci cu ei, și băști, pălării, ochelari, și buzele proaspete, iubărețe, și bărbi îmbîrligate, și fetele aveau zorzoane și împletituri în păr, la încheietura mîinii, la glezne. Even God Loves America. Și n-aveau neapărat rușine, și dansau ca niște șamani siberieni ori ca niște păsări flamingo bete criță, deși erau oameni, bărbați, femei, fete, băieți, copilași și cîntăreți. Și de era noapte ori zi aproape totuna era, și-aveau pene la pălării, și degetele îngălbenite de tutun. Luna era semilună la Woodstock, albastru hippot, Peace and Love, locuitorii îi percepeau ca pe o veselă armată invadatoare, erau și nu erau ciudați și își spuneau cu voioșie Freaks. Ce străvedeau maturi, indiferent de gusturile și de banii și de tabieturile și ticurile lor, era frumusețea. De ne crezut, prin ochelarii oranj se vedea oranj, prin cei verzi se vedea verde, prin cei violacei se vedea violaceu. Parc-ar fi evacuat orașele pentru această pajstje rock, cu păr cirilionțat, cu busturile goale, era ca și cum s-ar fi luat pulsul sonor al Americii călare pe ogari cenușii. Aveau inele mari pe degete, chiar

bărbații bărboși, și pantaloni cu modele orientale, și o țîră de Marijuana, venise chiar și un guru negricios, erau acolo păroșenii încinse, sandale aproape romane, și ritmul bătut cu tălpile pe scena înaltă de doi metri, unele unghii erau mai mari ca de obicei, ca să apese sănătos corzile chitării, răgușeli, subțirimi, fiecare cînta cît îl ținea gura, trol și pricolici în pijamale psihedelice, veste din piele de vacă pe piele de om, și orga electronică gidilind la încheieturi, și cîini slăbănogi dar simpatici veniți cu stăpînii și stăpînele, și cite-un măscărici cu megafon, și mașinile salvării pentru cei care leșinau de epuizare, și semnul V între degete, ca două corițe vioioase de melc, și microbuze, și rușine, și poliția făcînd foarte puțină ordine, He loves me – He loves me not, maimuți concentrate pe muzica făcută-n viteză îndestulătoare, Mother Fucker, sindicaliști naivi, marxști fără să priceapă ce-i dictatura, Swing Lord Sweet Chariot Coming For To Carry Me Home, sărituri în aer, See Me Feel Me Touch Me Heal Me cu The Who, gecii cu franjuri lungi și ciucuri, un fluture metalic pe piept sau un scarabeu pe lîntșor, chitările rotindu-se ca moriștele, ba și cruci la gît, sindicaliști aștia deloc limpezii, tobele bubuind cu microfonul aruncat în aer și chitara ruptă-n bucăți pe scenă ori azvîrlită publicului, tullele și batucirile de preerie, cămăși de cowboi și outsidersi, fără machiaj, fără ruj, părinți care cred că ai lor copii vor merge în iad și adolescenți care cred că părinții lor oricum nu vor ajunge în rai decît aiurea.

Postul meu de radio preferat

Din Militarii frumoasei noastre Capitale și pînă la Durău nu faci decît zece ore cu mașina, iarna. Cu condiția să mergi cu un șofer profesionist și să nu-ți permiți, pe drum, fantezia de a te opri sa mînînci ceva.

Printre sandwich-uri și ape plate apucate din zbor din geamul benzinariei și degustate apoi, pe îndelete, în încăpătorearea și răbdătoare mașină, la ce ai putea să te gîndești o zi lumină? După ce ai epuizat toate subiectele de conversație cu omul de la volan, te lași în voia muzicilor de pe postul tău de radio preferat, care ți-a rezervat și o surpriză plăcută. El își tot schimbă frecvența în

funcție de județ și, mai mult decît atît, furnizează non-stop informații calde despre zonele reci prin care treci.

Afli astfel că la Vaslui e prăpăd și că în curînd vîntul turbat care bate dintr-acolo te va mîngîia pe dreapta față. Imediat vei intra în țara poliului, și uite, domnule, chiar alune-cum, derapăm în timp real. Nu-i nimic, uscatul promis la Radio ne va înghiți în șapte minute; au fost totuși șase, fiindcă Iulian e, cum spuneam, șofer profesionist.

Fără postul meu preferat, n-aș fi putut înghiți excursia București-Durău-București decît într-o stare de somn

nesimțit. Așa însă am avut prilejul să mă bucur de un snop de melodii preferate, pe care i le mai și sursum la ureche colegului. De la ABBA la Boney M, Modern Talking și Sandra, George Michael și Michael Jackson, Tina Turner și Annie Lennox, tot felul de vechituri plăcute ne-au mîngîiat auzul, proiectîndu-ne în trecut și făcându-ne să ne amintim de anii tinerții pierdute...

Din cînd în cînd, ca și cum ar fi vrut să ne încerce vigilența muzicală, postul meu de radio preferat ne zgîria timpanele cu niscăiva bucați autohtone, din care, cu maximă dificultate, am reușit să recunosc o insuportabilă

Nicola. În rest, ceață groasă și gheață la mal. Melodiile românești începeau bine, aveau ritm, erau lucrate electronic, erau o anume intrare pentru vocile pe care le așteptam.

Efecte peste efecte, sintetizări, defragmentări, mă rog, nu-mi cereți acum să fiu și critic muzical. Sint doar un biet consumator care așteaptă, odată cu o melodie, și o voce care s-o cînte. Nu Vocea, nu Nemaiauzitul, nu Incredibilul eufonic. Doar o voce care să ducă mai departe hitul acesta care se tot rupe în figuri de studio.

În așteptarea vocilor autohtone, ascultam perplecși un fel de mieunături feminine și schelălăieli masculine, șoapte melancolice și tabagice, care ne obligau să dăm mai tare so-

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

norul. Și totuși, postul meu preferat nu avea oscilații în funcție de județ. Avea oscilații în funcție de muzica pe care o difuza. De la Annie Lennox și Tina Turner la româncuțele anonime care păreau să cînte dintr-un butoi plin cu apă și băgat adînc în beci, diferența era și comică, și dramatică. Coarda mea patriotică a fost serios zdruncinată, pe drumul de la București la Durău și retur. Ce fel de soliști avem noi, măi Iulian, în țărșoara asta, de vreme ce, unu, nu-i recunoaș-

tem pe nici unul și, doi, ei par să cînte atît de departe de noi? Dacă nu ai deloc, da' deloc ceea ce ar putea semăna cu o voce muzicală, de ce te mai zbați să umpli eterul și să ne poluezi buna dispoziție? Să nu ai voce și totuși să cînti altundeva decît în baie mi se pare ceva la fel de absurd ca a fi scriitor, deși nu poți să scrii, ori a fi șofer, fără să știi care e frîna și care ambreiajul.

Ceea ce, am convenit cu Iulian, pe drumul nostru spre Durău n-ar fi tocmai inspirat.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Jurnal cu stafide

Scriu cu două zile înaintea solstițiului de iarnă, deci în 20 decembrie, dar știu că rubrica va apărea după Anul Nou. Orice s-ar întâmpla în următoarele 10 zile, vreau ca pentru începutul lui 2008 să atrag binele măcar prin vorbe, așa că am să vă povestesc doar despre lucrurile care m-au bucurat de ieri pînă joi, adică între 13 și 20 a XI-a. Am să le scobesc ca pe niște stafide din cozonac, lăsînd prada uitării cam 60 de ore în care n-am fost nicicum, adică nici veselă, nici tristă, plus alte vreo 10, cînd birocrăția, nesimțirea unora, neatenția altora m-au enervat și stresat, plus aproape 2 ore în care sufletul mi-a intrat pur și simplu în bernă. N-am pus la socoteală cele peste 70 h. prăbușite în somn sau într-un fel de viroză. De totului tot, văd că am adunat 26 de ceasuri bune.

Joi, 13 dec. Seara, lansarea *Cărții cu bunici* la „Joc secund”. Campanie de lectură *Timișoara citește*. Asta și facem: citim ce-am scris despre bunicii noștri. Îmi ascult pe Marius Chivu, Ana Maria Sandu, Matei Florian, Gheo, Robert. Îmi place cum sună prozele lor. Îmi place cum stau toți din sală cu urechile ciulite, cum pe urmă pun întrebări, cum răspundem, cum Marius dă autografe. Îmi dau brusc seama că vorbesc pentru prima oară despre bunicii mele în public.

Vineri, 14 dec. La Craiova. Doctoratul *summa cum laude* al Simonei Sora despre corp și intimitate. Văzută prin prisma asta, literatura română parcă arată mai bine. Multe lucruri noi, multă îndrăzneală. Seara, înapoi cu Intercity. Familia de tineri avocați bucureșteni, cu fetița la școala engleză. El citește Alexandru Dragomir, ea se joacă pe calculator cu a mică. Parcă m-ar ști de undeva. Evident că-mi pică bine, evident că, de cum trecem de Filași, pînă la Timișoara, vorbim pînă ni se usucă

gura. Prin ei descopăr o lume de care habar n-aveam. Mi se reaprinde speranța că nu-i totul pierdut în biata țărișoară.

Sîmbătă, 15 dec. Nimic îmbucurător.

Duminică, 16 decembrie. Paginez „Orizontul”. Îl sun pe Józsi Tasi să ne facă ceva haios pentru copertă. E în creierii pustietății, la Socolari și n-are Internet, dar o să se dea de ceasul morții să ne ajute.

Luni, 17 dec. Seara, în fața Operei, tinerii din Timișoara care au împlinit 18 ani în luna decembrie, 70 la număr, fac o cruce uriașă, din peste 200 de candel.

Mărti, 18 dec. Miracol! Primesc pe email de la o adresă necunoscută un brad făcut de Józsi din cărți, plantat într-o pădure și împodobit cu becuri luminoase. Spre miezul nopții, zarvă mare pe strada: chiuuituri, cîntări, clacsoane. Ies la gameam și am senzația că visez: zeci de moșcrăciuni defilează în pas săltat pe bulevard.

Miercuri, 19 dec. Alexandra din Montreal, tînăra a cărei poveste cu mărșăluțul am spus-o aici azi-vară, a citit ce-am scris în „Supliment” despre măicuțele franciscane de pe str. Memorandului 84 și despre Carmen. A trimis deja pentru ea un buchet de flori prin comisionar, bani prin Western Union și 2 scrisori prin email. E absolut incredibil!

Joi, 20 dec. Mă gîndesc la fata care s-a născut în 20 dec. 1989 la Timișoara. O cheamă Victoria Cosmina Chiticaru. E chiar prima născută în libertate din toată țara. Pentru că atunci Timișoara a fost cel mai liber oraș din lume. Mă apucă un fel de dor năprasnic, neliniștitor, aproape dureros. Nu mă adîncesc în el, ci mă îmbrac și dau o fugă în Piața Operei. Mă înghesui printre lume, ascult colinde adevărate, văd mii de becuțele strălucind prin brazi, luminări aprinse peste tot și mă liniștesc ca prin farmec.

Scriitorul de la ziar

Cei mai mulți îl cunosc pe Tudor Octavian atît ca analist politic, cît și ca „scriitorul de la pagina 3”, scriitorul de la ziar, care ne spune în fiecare dimineață povești. Povestirile lui Tudor Octavian nu sînt despre mase, ci despre indivizi, fiindcă „numai oile sînt mulțimi. Oamenii sînt ei înșiși, unul cîte unul”.

Mai mult povestitor decît analist, Tudor Octavian este un scriitor la un tiraj de mii de exemplare, un scriitor care și-a creat un anumit tip de cititor, cititorul de proză scurtă, căruița îi servește zilnic, cu un umor de foarte bună calitate, cte o porție de realitate.

Cititorul, pe care scriitorul de la ziar și-l cunoaște poate mai bine decît ceilalți scriitori, se recunoaște și se simte reprezentat în aceste texte scurte și ironice. Există chiar un anumit contract, o promisiune care trebuie respectată în fiecare zi, între „scriitorul de la pagina 3” și cititorii săi.

Scriitorul cu o rubrică permanentă la ziar ajunge poate mai repede la cititorii săi, el are certitudinea și conștiința faptului că este citit în fiecare zi. „Aș vrea să pot asculta gîndurile oamenilor”, spune scriitorul într-una din povestirile sale de dimineață, cu titlul „Săracu”, e așa care scrie!”.

„Decamdată, pot să ascult doar gîndurile mele. E ca și cum aș avea două minți, una care emite și alta care analizează și decide dacă ideile ce-o bintuie pe cealaltă sînt deștepte sau cenușii, lipșite de un înțeles major. Una seamănă, iar alta culege.”

Mereu de veghe la granița dintre dramă și anecdotă, Tudor Octavian este un „romantic ironic”, așa cum îl numește Nicolae Manolescu.

Povestirile sale sînt pline de indivizi obișnuți, chiar mediodici, pe care autorul îi transpune într-o adevărată comedie umană, îmbibată de sarcasm, de grotesc, de cinism și uneori de absurd. Întocmai precum în scrierile caragialiene, în scurtele povestiri ale lui Tudor Octavian înțelîm și latura tragică a comediei.

A reușit să impună și la noi meseria de scriitor la ziar

Textele „scriitorului de la pagina 3”, publicate în perioada 1 iunie 2006 – 1 august 2007, au fost reunite într-un volum care a apărut în luna decembrie, cu titlul *Povestiri la cafeaua de dimineață*. Povestirile sînt traversate de o mulțime de personaje, reale sau imaginare, politicieni, oameni de afaceri sau simpli locuitori din vechile blocuri comuniste, lipite acum cu bu-line roșii. Locatarii lui Tudor Octavian seamănă foarte mult cu cei ai lui Petru Cîmpoșu din *Simion Iltirnic*. Povestirile sînt vesele, unele melancolice, simțindu-se atît influența lui Caragiale, cît și cea a lui Cehov. Se pare că prin aceste povestiri scurte, îmbîndînd vigilența jurnalistică cu literatura, Tudor Octavian a reușit să impună și la noi meseria de scriitor la ziar, găsind totodată și o formulă pe placul cititorului grabit, care-și găsește un scurt răgaz și pentru literatură la cafeaua de dimineață. Unii ar putea spune că acest cititor grabit este de multe ori unul consumist, pentru care scriitorul de la ziar trebuie să facă anumite concesii estetice, anumite compromisuri. Tot ce este posibil, însă unele din povestirile lui Tudor Octavian îl pot mulțumi chiar și pe cel mai pretentios cititor.

România postdecembristă, în care „multe lucruri par firești doar pentru că se întîmplă”, pare a fi „complet demontabilă”, asemenea statuii Victoria, din Piața Victoriei, statuia cu brațul drept „îndreptat entuziast către viitor”, pe care îl fură un țigan și-l vinde la fier vechi. După ce țiganul fură și brațul stîng al statuii, „Primăria s-a sesizat și i-a comandat artistului patru mîini: două de pus în locul celor

furate și două de rezervă. Sculptorul și-a dat silința și, în numai trei săptămîni, cele patru mîini erau gata. Numai că, de bucurie sau de prea multă foamă, a murit. Iar împuțimicul cu mîinile din partea contabilității i-a înșurubat statuii două brațe stîngi. Șurubul e șurub, nu-i pasă cine umblă cu cheia”. În dezordinea de după Revoluție, românii au început să alerge în toate părțile după „talonul magic”, după promoții sau după afaceri care să-i îmbogățească peste noapte. La un moment dat au început unchi să se închine „la Victoria demontabilă ca la o martiră”, făcîndu-și semnul crucii cînd treceau pe lingă ea. Mai tîrziu, după moartea țiganului, urmașii săi au început să taie și ei cu bomfaierul bucăți din statuie, mutilînd-o pînă ce turiștii străini au văzut în statuia Victoriei o operă abstractă.

„Victoria complet demontabilă” este doar una dintre *Povestirile la cafeaua de dimineață* ale lui Tudor Octavian, care se numără printre puținii scriitori români care reușesc, cu inteligență și talent, să te facă să rîzi.

Tudor Octavian, Povestiri la cafeaua de dimineață, colecția „Ego. Publicistica”, Editura Polirom, 2007, 27,95 lei

CUM REPARĂ SOLDATUL GRAMOFONUL » SASA STANISIC

Povești din țara nimănu

Cum repară soldatul gramofonul, de Sașa Stanișic, este considerat de critică unul dintre cele mai bune romane, scrise în limba germană, ale anului 2006. Cum repară soldatul gramofonul este romanul de debut al lui Sașa Stanișic care ne invită într-un „no man's land”, într-o țară dispărută de pe harta lumii, a cărei identitate

a fost răpită de război. Istoria recentă a Balcanilor este trecută prin filtrul ficțiunii, autorul reușind să reconstruiască și să recupereze, cu ajutorul imaginației și al talentului de povestitor, o lume pierdută. O lectură plăcută, fără obstacolele pe care le creează aglomerarea detaliilor istorice. Întors în Bosnia, după un lung exil, Aleksandar nu mai găsește nimic din ceea ce a fost. *Cum repară soldatul gramofonul* este un

adevărat album de fotografii al unei familii care a trecut prin războiul din fosta Iugoslavie, însă „la un moment dat nu mai există fotografii recente cu oameni și ciini, pentru că viața lor ia sfîrșit”. „Fiecare moarte – spune Aleksandar – mi se pare fără rost, nefericită și nemeritată. Verile se prefac în toamne, casele sînt dărîmate și oamenii din fotografii se transformă în fotografii de pe pietre de mormînt. Sînt atîtea lucruri

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

Radio Iași
Acasă în toată România!

în fiecare vineri,
de la 21.10

Cu George Onofrei
și Anca Baraboi

TREI RĂSPUNSURI DE LA TUDOR OCTAVIAN

Scriu povestiri pentru cărți pe care le public în ziar, și nu invers

Credeti că printr-o rubrică la ziar scriitorul reușește să își atingă publicul mai ușor?

Probabil că nu mai contează ce cred eu, ci că amîndouă drumurile sînt bune și ofertante dacă le folosești cu măsură și cu direcție bună. Nu contează atît cît scrii la ziar, cît la ce ziar scrii. Nu poți să-l publici pe Cehov într-un tabloid. Există o întrebare tradiție mondială a scriitorului care se exprimă într-o rubrică de ziar. Cîțiva dintre scriitorii care mie îmi sînt foarte dragi și mi-au marcat existența au trăit din rubrici. W. Somerset Maugham, de exemplu, a ținut vreme de nouă ani una, în America sînt autori faimoși care scriu la ziar texte cu caracter social. De altfel, am învățat care este locul în noua presă al acestui tip de narativă scurtă, așezată între pamflet și povestirea clasică din America. Acolo sînt agenții care vînd pentru publicațiile regionale astfel de texte cu caracter social. Și eu mi-am spus: asta știu să fac, asta voi face și eu acasă.

Dar sînt puțini scriitorii la noi, precum dumneavoastră, care să-și urmeze meseria și în coloanele gazetelor. Cei mai mulți se apucă de comentariu politic!

Fiecare om are dreptul să-și găsească locul cel mai potrivit în societate și în sistemul acesta editorial-publicistic. Dar eu cred că la noi generațiile mature refuză relația cu presa dintr-un soi de trufie recuperatoare: tot ce-a fost cîndva e mai bun, statul e dator să aibă grijă de scriitori, proprietarii de ziare trebuie să-i invite cu multe temenele și să-i plătească superior. Eu cred că timpul aduce alte condiții de lucru și reasăză artele într-o altă ierarhie. În ceea ce mă privește, eu am un respect cardinal pentru arhitecți și medici – ei fac viitorul Planetei acum – și sînt mai rezervat față de trufiile breslei scriitoricești. Să fim realiști! Scriitorii sînt frunțașii celor șapte arte și pentru că ei lucrează cu vorba. Putînd să-și facă singuri reclama, jucîndu-se cu vorba, chiar și cred în cuvintele pe care ei le

crează despre ei. Artele astăzi se reasăză. Într-o revistă muzicală am întîlnit o formulare care mi-a plăcut enorm. Noi vorbim despre „muzică” și cînd e vorba de manele, și cînd e vorba de muzică adevărată. Or, în revista aceea am citit formularea „muzică de artă”. Există și o „literatură de artă”, la fel cum există și marea literatură de consum. Mai vreau să lămuresc ceva: eu nu scriu povestiri pentru ziar pe care le public în cărți, ci tocmai povestiri pentru cărți pe care le public în ziar! Din șase texte săptămînale, trei sînt comentarii generale, trei sînt povestiri de sine stătătoare. Din fericire, am un soi de ideologie atît de productivă în materie de ironie și de autoironie la subiectele curente ale existenței... Un dobitoc de deputat vorbea de politica mare, înțelegînd prin asta gâlăgia de la nivel parlamentar și administrativ. Or, există și o politică mică: politica vieții de zi cu zi. Dacă vă gîndiți bine care e politica din casa dumneavoastră, nu-i așa că soția și tratul bun trec pe primul loc? Eu glumesc – că am devenit liber atunci cînd ajuns în casă la mine pe locul 14, chiar și după televizor. Dar această politică mică este ceea ce face farmecul civilizației. Civilizația occidentală respectă acest climat politic familial, care are regulile și normele lui.

Scrierile dumneavoastră sînt, de multe ori, la limita dintre dramă și anecdotă. Cum vegheați „scriitorul de la ziar” ca drama să nu treacă în anecdotă?

În spațiul pe care îl am la dispoziție,

de aproape o filă și jumătate, e fatal ca proza, povestirea să aducă a anecdotă. Ia să facem socoteala ce este o povestire de o filă jumate: trebuie să aibă început, mijloc și sfîrșit. Apoi, trebuie să aibă un subiect și un înțeles. Unii oameni explică fermecător, convingător, alții explică plicticos. Eu iubesc anecdota și nu trebuie să o disprețuim. Toată înțelepciunea lumii pleacă de la Esop, de la Antichitate... Toate bancurile astea pe care le auzim cu Bulă și cu evrei, de fapt, dacă săpați în arheologia anecdotei și a vorbei de spirit, ajungeți tot la Sumer și la Egiptul antic. Sînt pilde care au devenit datorită trecerii timpului anecdote, la fel cum orice dramă trece în comedie din același motiv. Charlie Chaplin spunea despre comedile sale că sînt drame peste care a trecut suficient de mult timp, încît să nu mai fie percepute ca atare.

Pagini realizate de
Bogdan
Romaniuc

care nu ar trebui să se sfîrșească niciodată... “
Realismul magic al Balcanilor, cunoscut mai ales din opera lui Ismail Kadare și deosebit de cel hispano-american, al lui Alejo Carpentier sau Gabriel Garcia Marquez, este prezent și în romanul lui Sașa Stanișic, într-un amestec de poetic, tragicomic și ironie. Stanișic readeuce în discuție un război pe care mulți l-au uitat deja,

războiul din Iugoslavia, văzut cu ochii unui copil bosniac.

Cum repară soldatul gramofonul este o carte despre colapsul din Bosnia și despre exilul din Germania al unei familii bosniace, despre vremurile cînd „totul era bine”, dar și despre ororile războiului, un roman poetic, melancolic, dinamic, care nu duce lipsă nici de umor și care nu poate fi citit cu

indiferență. După ce războiul le distruge casa, Aleksandar împreună cu familia sa pleacă în Vest, stabilindu-se în Germania. La îndemnul bunicului, mare iubitor de povești, Aleksandar începe să-și exerseze talentul de povestitor, care va avea un rol decisiv în viața sa, ajutîndu-l să-și păstreze, chiar și în exil, amintirile de acasă. Întîmplările obișnuite, de multe ori banale,

dobîndesc în poveștile lui Aleksandar o dimensiune magică, la fel ca în romanele lui Marquez, în care elementele miraculoase și cele reale conviețuiesc în armonie, fără a produce uimire nici naratorului și nici cititorului.

Traducere din limba germană și note de Gabriella Eftimie, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2007, 35.95 lei

PUBLICITATE

Radio România Muzical

Transmisiune directă de la

METROPOLITAN OPERA HOUSE

Bal mascat de Giuseppe Verdi

cu

Dmitri Hvorostovski
Salvatore Licitra
Michèle Crider

Sâmbătă, 5 ianuarie 2008, ora 20.30

Suplimentul
CULTURA
OBSERVATOR
CULTURAL
SAPTESERI
arhitectura
ROMPRES PORT.ro

97,6 și 104,8 FM
on line muzical.srr.ro
satelit

Radio România Muzical
Clasic, Jazz & more

Radio România Cultural

GRAFFITI

o interfață a culturilor europene

GRAFFITI

o luptă dreaptă în arena diversității

GRAFFITI

un roman la minut – decupat din istoria cotidiană

GRAFFITI

o emisiune realizată

la Radio România Cultural

în fiecare zi

de luni până joi,

de la ora 14:30

GRAFFITI

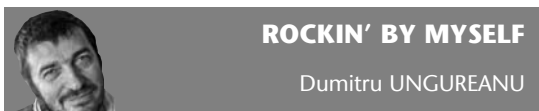
cu Adela Greceanu și Ioan Budura

fm

Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

Dumitru Ungureanu: „Pe Clapton nu-l ascuți pentru inovație, dexteritate, gratuități sau artificii de uimit specialiști. Pe Eric îl inviți pe platanul player-ului ca să te bucuri, ca să te revigorezi, când vrei să-ți adoarmă iubita în brațe ori când te rogi (intermediat) Celui de sus”.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Eric Clapton

Ce poate face un om blagoslovit de Dumnezeu cu har, talent, noroc, șansă, grație, farmec și-alte sinonime ale fericirii de-a fi un Ales? Mai întâi, tânăr și nechibzuit fiind, și pe deasupra risipitor cu talentul dat, de care poate nu știe, își bate joc de sine și de Pronie. Însă Dumnezeu nu se supără prea mult. Își ceartă alesul cu blindețe, îl salvează din căderea la care bietul om se împotrivese fără vlagă, îl pedepsește luindu-i apropiată, pentru că planurile Lui sînt necunoscute și nebănuite. Când toată lumea, văzînd starea jalnică în care a ajuns Alesul, pune cruce destulului său, cel căzut se ridică și deschide ochii spre El, pronunțînd tare, să fie auzit de cît mai mulți: Multumescu-ți, Doamne, că nu m-ai părăsit! (Asta e tot ce poate zice un om, după ce tulburătoarea întrebare – *Eli, Eli, lama sabahtani?* – a Omului, Cel născut din femeie, a străbătut secolii și ne luminează-n întineric...)

Eric Clapton n-a căzut suficient de jos, ca să se ridice apoi spășit, singular și proeminent în sinul vreunei biserici multimediate, de unde să dea lecții de creștinism publicului incredul. De pățit, a pățit-o destul, fie cînd era dependent de stupefian-te, fie cînd bea pînă uita de nevasta prietenului, cea cu care s-a și căsătorit într-un final tragic. N-a devenit ceea ce în românește se cheamă bisericos. A contribuit, cred, la asemenea atitudine firea de englez sceptic, dotat cu simțul relativității și-al umorului. Făcînd parte mai degrabă din high-life-ul mondial decît din rîndul artiștilor populari, Clapton nu umbra cu fițe și nu practică stilul scortos, impenetrabil, intangibil. Volubilitatea ce-o degajă în interviuri și-n concerte, invitațiile acceptate pe discurile colegilor sau la spectacolele altora mi se par dovezi ale unei generozități fără ipocrizie. Dar și altfel se vede firea bună a artistului,

anume în felul cum cîntă el la chitară: cald, luminos, plăcut, fără să fie leșios, fără asperități de rocker (gen Jimmy Page), fără subtilități de menestrel (gen Ritchie Blackmore). Sigur, nu e comparabil cu Hendrix, cu Steve Vai sau alt virtuoz al grifului. Pe Clapton nu-l ascuți pentru inovație, dexteritate, gratuități sau artificii de uimit specialiști. Pe Eric (și-ar trebui să pot reproduce tonul lui Alexis Korner cînd îi pronunța numele!) îl inviți pe platanul player-ului ca să te bucuri, ca să te revigorezi, cînd vrei să-ți adoarmă iubita în brațe ori cînd te rogi (intermediat) Celui de sus. La drept vorbind, habar n-am dacă omul – Clapton adică – înțelege impactul meseriei de chitarist, pe care-o face cum puțini reușesc. Și nu cred că asta îl preocupă într-un fel sau altul cînd înregistrează o piesă, un spectacol. Eric nu se numără printre muzicienii care, amăgiți de succes, încep să delireze cum că ei merg pe ape, ca Iisus!

Aș fi vrut de sărbători să vă recomand un disc al lui Clapton, poate să pică rău alături de bunățile sezonului. Dar pe care? Dintr-o carieră ce durează de peste patru decenii, fără capodopere, dar cu ștacheta foarte ridicată, greu de ales unul. Nici măcar o antologie *Best of...* nu umple pretenția unei „recomandări”. Eu am obiceiul cronofac să ascult aproape complet un artist de calibrul lui Clapton. Cînd se așază nea pe stradă și-n suflet, am sentimentul de *Backless (Tusla Time)* o fredonam în anii '80 ca să uit unde trăiesc), de *Slowhand* (ce bucurie re-masterul 5.1!), mă plimb pe *461 Ocean Boulevard*, trec pe la *Budokan – Just One Night* – și pe la *Rainbow Theatre*, poposesc la bar – *No Reason To Cry* –, arunc *Money & Cigarettes From The Cradle*, și-n fine, *Pilgrim* obosit, ajung *Back Home...*

Un omagiu lui Claudio Abbado

Puține orchestre simfonice din lume se pot lăuda cu nuanțele și precizia Orchestrei Festivalului din Lucerna, creată de Claudio Abbado în 2003. A fost un vis al dirijorului de a avea o asemenea orchestră, a cărei particularitate, spune el, într-un documentar ce însoțește un set omagial de cinci DVD-uri, este capacitatea muzicienilor de a se asculta între ei și a reacționa în consecință, modelînd sunetul ansamblului.

O asemenea capacitate o au numai instrumentiștii care cîntă muzică de cameră, iar cu prestigiul și harisma lui, la care s-a adăugat o ambianță financiară propice la Lucerna, visul lui Abbado a putut fi realizat. Noul set de cinci DVD-uri, *Lucerna Festival Orchestra. The First 5 Years Claudio Abbado (EuroArts 2007)* o demonstrează cu prisosință.

LUCERNE FESTIVAL ORCHESTRA
The First 5 Years CLAUDIO ABBADO
Beethoven | Bruckner | Debussy | Mahler

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Setul include, cu două excepții cred, toate programele prezentate de Orchestra lui Abbado la Festivalul de la Lucerna pînă în 2006: *Debussy, Suita din Martiriul Sfântului Sebastian* și cele trei schițe simfonice *Marea, Mahler, Simfoniile a 5-a și a 6-a, Bruckner, Simfonia a 7-a, Beethoven, Concertul pentru pian și orchestră No. 3, interpretat de Alfred Brendel și No. 4, cu Maurizio Pollini*. Consistența și implicit interesul setului omagial mă dispensează de orice comentarii despre programul ales de Abbado. Foarte puține din multele DVD-uri muzicale ale anului trecut au calitatea celui pe care vi-l semnalez.

Explicația calității excepționale a orchestrei nu este nici un secret. Osatura noii orchestre a celui mai important festival elvețian o formează tinerii muzicieni din *Orchestra de cameră Gustav Mahler*, un „produs” exclusiv Abbado. Lor li s-au alăturat prieteni de marcă ai dirijorului, cum sînt violoniștii Kolja Blacher și Renaud Capuçon, altistul Diemut Poppen, violoncelista Natalia Gutman sau membri ai quartetului Alban Berg. Și mai important, șefii de pupitre sînt muzicienii cvartetului Hagen și cei ai Septetului de suflători ai Filarmonicii din Berlin, ansamblul condus de clarinetista Sabine Meyer. O societate muzicală de prieteni, într-o armonie perfectă cu dirijorul și, ceea ce se spune mai puțin, o societate de instrumente de primă mînă, dat fiind numeroșii soliști internaționali pe care îi include orchestra.

Documentarul despre Festivalul de la Lucerna, ce completează setul, explică și faptul că Abbado nu a mers pe un teren total necunoscut. Pentru Arturo Toscanini, considerat întemeietorul festivalului, a fost reunită în 1938 o orchestră în care șefii de pupitre ai coardelor erau membrii unui celebru cvartet interbelic, Busch. Concertul inaugural s-a desfășurat la 25 august 1938, Tribschen, la periferia Lucernei, în fața vilei lui Wagner, unde compozitorul a compus *Idila Siegfried* pentru soția sa Cosima, la aniversarea zilei lor de căsătorie.

Toscanini evoca deja în aprilie 1938, într-o scrisoare către amanta sa, Ada Marinardi, oferta ce-i fusese făcută de orașul Lucerna și schița un posibil program ce ar fi inclus pe lîngă *Idila*, o simfonie de tinerețe a lui Mozart și Septetul lui Beethoven. „Pînă aici, totul e bine: există o anumite poezie în ideea acestui concert, într-un asemenea loc; dar nu e suficient, bunul elvețian vrea să exploateze ceva, acel animal rar, Maestro Toscanini și imediat propun și un concert cu o mare orchestră, idee față de care șovăii, ba mai degrabă sînt rebel.” În iulie, Toscanini, preciza programul, *Uvertura la Scara de mătase* a lui Rossini, *Simfonia în sol minor* de Mozart („pe care Wagner o iubește atît”), *Preludiul la actul al 3-lea din Maestrul cîntăreți* și *Simfonia a 2-a* de Beethoven. „Busch sînt maniaci”, adăuga Toscanini, fiindcă vroiau să repete un repertoriu pe care îl știau deja prea bine. Iar la începutul lui august, dirijorul îi scria din nou Adel despre cvartetul Busch: „Asta e o altă familie pe care o invidezi! Trăiesc pentru ei și muzică. Nu au în ei infernul pe care îl trăiesc eu. Dumnezeu să-i țină veșnic în pacea lor de invidiat!...” Toscanini era mai puțin preocupat în acel moment de Lucerna, gîndurile lui îndreptîndu-se spre Festivalul de la Salzburg, căzut în mîinile nazistilor. După ce refuzase să conducă în fața lui Hitler, spectacolele lui, noua producție cu *Tannhauser, Fidelio și Falstaff*, fuseseră preluate de alți dirijori, Knappertsbusch și Vittorio Gui. Reacția lui: „am auzit la radio un act din *Tannhauser*, transmis de la Salzburg. O ororă! O obscenitate!”.

Odată războiul început, Festivalul de la Lucerna avea să continue fără Toscanini, iar în 1942 Ernest Ansermet forma cu muzicienii elvețieni orchestra ce avea să devină a festivalului. O orchestră în primul deceniu de mîna întii, dar prost plătită, ce avea să decadă în anii 1950-'60, în ciuda unor mari dirijori veniți la pupitrul ei, și care avea să fie ulterior desființată în anii '90.

Claudio Abbado a reapris flacăra și a înscris un nou capitol glorios în lumea festivalului elvețian. Pentru cită vreme, dat fiind boala grea de care suferă maestrul italian, este însă greu de spus.

HiperEul

Nu mai gîndește în bani, ci în etichete de reducere. Dorințele i se dezvăluie, una cîte una, pe măsură ce pășește printre rafturi. Intră pentru o pastă de dinți și iese cu brațele pline de salam, căței cîntători, farfurii în formă de stea, cleștișori cu buburuze în vîrf, pastă de dinți cu respirație proaspătă timp de 24 de ore plus herbal plus propolis plus albit dinții, pahare de plastic roz pentru că de astea este nevoie întotdeauna, articole de grădinărit – luate pentru că erau la reducere și nu se știe niciodată cînd îți crapă măseaua după o stropitoare.

Sărbătorile au scos la iveală, în români, un nou strat al personalității: hiperEul, pentru care Raiul are porți automate și se numește hipermarket.

Cumpărături fericite!

Investitorii din lumea întreagă au privit cu entuziasm isteria în masă din hipermarketurile românești din perioada sărbătorilor: coșuri umplute ochi, trafic jamuri de cărucioare aflate bară la bară mai ceva ca pe DN1, provizii făcute de parcă s-ar fi dat avertizarea de uragan, cozi cu certuri care aminteau de carnea care se dădea „pe sub tejgheta”, casierie aflate în pragul clacării nervoase, programe prelungite mult după miezul nopții. De la hipermarket au fost cumpărate cadourile-măruntș pentru cunoștințe, plușurile dragălașe pentru copii, autocadourile și toate decorațiile de Crăciun care se asortau cu perdeaua.

Deja în prima zi de Crăciun, luminații cu prescurtare de CEO făcuseră o analiză SWAT și au anunțat noi investiții: inaugurarea a 35 de hipermarketuri, 45 de supermarketuri și 90 de magazine de discount, precum și două unități cash&carry. Și asta față de anul trecut, numărul hipermarketurilor a crescut cu 50 de procente, iar un studiu realizat pentru lanțul de magazine Carrefour arată că pînă în 2010 piața se va tripla.

Timpul liber, printre raioane

HiperEul se simte cel mai în largul său printre rafturi încărcate cu etichete roșii pe care scrie PROMOȚIE și găsește liniștea sufletească citind instrucțiunile de pe toate cutiile cu ondulate. Dilema sa este dacă să și-l cumpere pe cel care lasă părul mătăsoș sau pe cel care

COOLTURISME

Mădălina COCEA

oferă extravoluntă garantat pentru pînă la 24 de ore. Și vindecă depresiile cu un tur scurt de shopping la raionul de farfurii sau odorizante de casă. Știe cu ochii închiși în ce parte este raionul de accesori auto, prin care s-a plimbat vreo jumătate de oră chiar dacă nu are mașină.

HiperEul nu este o ființă care nu își lasă impulsul de shopping să fie condus de nevoi de rînd – sună mult mai bine dacă analiștii vorbesc de tendința de escapism decît de dorința de a cumpăra salam la preț redus. Cumpărăturile sînt un hobby la fel de serios ca alpinismul. Totodată, sînt și o știință, o ocupație care are nevoie de un set de abilități (precum cea de a depista dintr-o privire cel mai mic preț) și de un nas la fel de fin ca cel al investitorilor la bursă – necesar în previziunile referitoare la viteoalele reduceri de prețuri. HiperEul citește dimineața la cafea plantele primite în cutia poștală și este mereu capabil să-ți spună dacă balsamul Cocolino cu aromă de levănțică este mai ieftin la Billa sau la Kaufland. Copiii lor știu să spună Carrefour înainte de „rui, rătășcă, rărurică”.

Potrivit unui studiu CURS, cumpărăturile sînt modalitatea preferată de petrecere a timpului liber la românii, în detrimentul cărților, al mersului la cinema, teatru sau operă, chiar și al vizitatului rudelor. 26% dintre ei fac cumpărături de cîteva ori pe lună, 17% o dată pe lună, 12% de cîteva ori pe săptămîna, iar 4% aproape zilnic. Doar la biserică se merge mai des, dar probabil că și acolo vor trebui în curînd să ofere discount la cumpărarea iconelor, sub presiunea clienților cu carduri de fidelitate.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBO

Impresii de călătorie: Londra

► Rețeaua de metrou are 10-12 magistrale și se întinde pînă hăt departe la aeroport sînd întruna ca o cîrțiță (flămîndă de parcele subterane). Stațiile de legătură între magistrale sînt structurate pe cel puțin 3 nivele. Metroul în sine e un pic mai îngust, cam cu 1 metru (cum se zice asta în feet?), dar nu se îmbulzește nimeni călare peste nimeni nici măcar la ore de vîrf. Pasajele pietonale subterane sînt delimitate frumos în două benzi și peste tot ai indicatoare de direcție și de sens.

► Oricine posedă o hartă se poate plimba prin centrul Londrei fără grija de a nimeri drumul înapoi. Plăcile cu titlul străzilor sînt imense și se găesc pe clădiri la fire care intersecție. Tramvai nu există. Dar autobuzele sînt suficiente de înalte cît să încapă toată lumea.

► Oamenii sînt relaxați și (probabil ca o consecință directă) politicoși. Peste tot auzi *sorry* și *thank you*. Populația e foarte diversă. Ațit de heterogenă, încît am avut impresia că englezii sînt minoritari la ei în țară. Pakistanezi, indieni, africani, asiatici, arabi, mult mai bine reprezentați decît albi (care pălesc, probabil și din cauza nuanței deschise a pielii, în fața amestecului condimentat de melanină). O parte semnificativă din oamenii de pe străzi sînt turiști (am prins se-

zon deschis la italieni). Am ajutat un italian care a zis că e *very embarrassing*, dar are nevoie de 3 lire să-și ia bilet pînă nu știu unde și la gară nu-i acceptă cartea de credit. I-am dat 4, cu un zîmbet pe față cît Marea Caspică, fără să-i spunem că sîntem români, că n-ar mai fi avut nici un haz întîmplarea.

► Nu plouă. Adică nu tot timpul. Am prins 3 zile senine una după alta. În rest înorat, dar nu plouă. Oricum au standuri cu umbrele gratis dacă-ți cumperi un ziar.

► Despre lucrurile mari nu menționez decît că sînt mult mai impresionante în realitate decît în poze sau în închipuirii. Ceasul, Podul, Ablația, parcurile, Palatul, muzeele, monumentele.

► Oamenii străzii sînt performeri. Tot timpul fac ceva. Cei care cîntă pentru măruntș au upgrade. Cîntă cu amplificare, cu stație și cu microfon, unii cu negativ, și nu sînt neapărat tineri.

► Lipsuri: nu au cîini (nici măcar pisici ca-n TelAviv), nu au gropi pline cu bălți pe trotuare, nici măcar noroi n-au. La semafor aștepți foarte mult pînă cînd vine verdele, care ține foarte puțin. Dar în momentul acela e numai și numai verdele tău. Nu mai trece nici o mașină peste el. Doar tu.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214.111, fax: 0232/214.111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vica.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov. **Arte vizuale:** Matei Bejenaru, Marius Babias. **Carticuri:** Lucian Amarii (Jup).

Grăfic: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Andreea Archip

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agenții Rodi-pet din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiitorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodi-pet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Ferpar

Pentru că *Ențiclopedia Encarta* a fost întotdeauna *too frenchy*, nu se putea să începem anul 2008 fără să pomenim de Franța. Îi rugăm pe ne-degustătorii înrâncenați de delicatessuri franțuzești să nu mototolească pagina de „Supliment” înainte de a fi citit rubrica de azi. De data asta, nu mai e vorba de nu știu ce sentimentalism dubios trezit de vreo madlenă mucegăită, ci de unul din cele mai dure și mai argumentate articole apărute anul trecut: *The Death of French Culture*, de Don Morrison (21 noiembrie 2007, în „Times”). Rezumând câteva pagini de analiză temeinică, am putea spune așa: nimeni nu ia cultura mai în serios decât francezii, dar pe ei nu-i mai ia nimeni în serios. Deși e țara care acordă cele mai multe subvenții domeniului cultural, produsele artistice ale Franței rămân necunoscute pe piața mondială. Literatură, film, muzică, artă contemporană – în toate aceste cazuri, protecționismul incurajează excesiv cultura națională, în detrimentul importurilor, mai ales americane și britanice. De aici rezultă o lipsă a dialogului veritabil și dezvoltarea unei culturi închise, mărginite de propriul ei orgoliu. (Sarkozy care, apropo, ar trebui să se considere foarte norocos că se numără printre bărbaiții care i-au câștigat favorurile Carlei Bruni, declara mai de mult: „În Statele Unite și în Franța, credem că ideile noastre sînt făcute să călăuzească lumea”). Americanii nu au aceeași părere ca șeful de stat francez, pentru că, într-un sondaj din „Le Figaro”, numai 20% din reprezentanții din S.U.A. consideră cultura ca fiind un domeniu în care Franța excellează (*la cuisine* e de departe pe primul loc). Care ar fi soluțiile pentru ca Franța să redevină un gigant cultural? Tot Don Morrison le inventează: renunțarea la sprijinul masiv acordat de stat, prin încurajarea inițiativei private (un soi de descentralizare culturală), reforma învățămîntului preuniversitar, prin consolidarea filierei literare, și asumarea spațiului francez ca un spațiu-bazar, al marginalităților etnice și culturale. Din fericire, cultura franceză n-a murit chiar de tot și are șanse mari să-și revină, ceea ce, cred eu, e o veste minunată ca să începi un an nou.

De la *Bee Movie* la *B-Movies*

Pentru acest început de an, recuperăm filmele despre care n-am apucat să scriem. Unele merită, altele nu, ca-n viață. Să le luăm de la dulce la amar.

Și începem, firește, cu *Bee Movie*, una dintre cele mai dulci surprize ale anului care a trecut. Curtat mai bine de 10 ani de DreamWorks, Jerry Seinfeld a cedat și, timp de aproape patru ani, a scris și a participat la realizarea acestui film de animație, colorat, vesel, ușor ca pana, dar dens ca mielea, și care îți dă multă poftă de viață. *Bee Movie* e desenat parcă după spectrul cromatic al albinelor (zic și eu), e scris într-un esperanto al esteticii fără vîrstă și degajă aburi calzi de vioiciune. E attit de bine realizat, încît New Yorkul pare real, iar tu zbori în circa albinelor ca într-o simulare. Lumea albinelor e copia fidelă a lumii oamenilor. Dacă ești albina și ai terminat colegiul din New Hive City, dar nu vrei să lucrezi la Honex, ce te împiedică să faci ce dorești, adică să evadezi în lumea oamenilor și să te împrietenești cu ei (care nu sînt „Bee-ish”)? Aventura e-roulul te învață să gindești „albinește” („thinking Bee”), lăsînd morală să se așeze pe fundul borcanului. Lăsați Xanax-ul. Încercați *Bee Movie*.

Interviu îți dă și el același soi de delicii aproape gastronomice. Pasta din care e făcut, o lungă discuție purtată între doar două personaje, nu dă în foc să se ardă, dar nici nu se prinde de rețetă cadralui și nici nu se diluează o secundă. Theo Van Gogh, cineastul olandez care a fost primul autor al *Interviului*, cred că se bucură din ceruri. Remake-ul dorit de el e foarte reușit. Dialogurile plinesc uneori ca niște bice, dar partenerii acestui duel nu arată că-i ustură. Centrul de putere se deplasează permanent ca o bilă pe un elastic. Nici la sfîrșit nu știi unde se oprește. Steve Buscemi (care, bravo lui, e și regizor) și Sienna Miller par să aibă resurse inepuizabile de trucuri și zeci de fețe în buzunar.

Alvin și veverițele – desen animat, combinat și cu actori

Busola de aur e ecranizarea romanului *Luminile nordului*, primul op al trilogiei

britanicului Philip Pullman, *His Dark Materials* (prim op reeditat acum de Humanitas). Acesta i-a scandalizat pe unii negînd existența lui Dumnezeu și făcînd din cărțile lui ceva mai mult decît o lectură pentru copii sau una escapistă. Filmul realizat de Chris Weitz evită problematica religioasă mîzînd pe fantasy. Povestea e coerentă, ca și abordarea regizorală, care preferă bulimiei din *Lord of the Rings* o structurare a fantasticului. Asta te face să savurezi mai abtîr, de pildă, daimonul fiecărui personaj, zborul vrăjitoarelor sau prietenia eroinei Lyra cu ursul. Intruziunile realului sînt pe cît de pline de bun-sîmț pe atît de elegante. Scoresby e catapultat dintr-un western, în vreme ce, la polul opus, „nava” pe care o conduce te trimite la celebrul tablou al lui Magritte, *Voice of the Winds* (cel cu bilele metalice din aer).

Alvin și veverițele e un alt desen animat, combinat și cu actori. Acuma, cele trei celebre veverițe, lansate în anii '60, sînt cel mai simpatic lucru în acest

FILM

Iulia BLAGA

film care duce lipsă de poveste. Cînd nu sînt veverițele în cadru, cadrul e trist, iar oamenii sînt ca niște caricaturi. Totuși, copiii n-o să fie dezamăgiți.

Înceiem „periplul nostru cinematic” cu cel mai amar film văzut recent, *Elizabeth – The Golden Age*, aceste Amintiri false din Epoca de Aur a filmului istoric, în care Regina Elisabetha (rol de Oscar!, vezi Doamne) încarnată de Cate Blanchett, e o combinație de Ioana d'Arc și vedetă semi-fantastică, full-paranoică (gen *Sounset Boulevard*), și în care kitsch-ul zornăie de la cîrlionții reginei pînă la copitele cailor.

Veți remarca, de veți vedea totuși filmul, travlingul circular din jurul reginei, ca dintr-un videoclip mediu, rochia roșie cu umeri dezvelți ai Mariei Stuart în momentul decapitării sau expresia de Errol Flynn a lui Clive Owen (Sir Walter Raleigh) în luptă cu armada spaniolă. Dar mai bine evitați-l.

Cum venea Moș Crăciun

Prins cu Sărbătorile, am uitat complet de „materialul” pentru „Supliment”. Noroc că m-a sunat fratele Teo și mi-a adus aminte. Ce să vă mint? Nu mă pot aduna să scriu între Crăciun și Anul Nou. Așa că permiteți-mi să redau un mic fragment dintr-o povestire de-a mea, una de sezon: Ne întîlneam pe un deal, la marginea satului, ca să „repetăm” obiceiurile de iarnă, Capra sau Ursul. Învățam, de-a valma, tot ce se poate învăța: descîntece și injurături, cum să bați toba sau să joci Ursul. Săritul prin foc reprezenta maxima provocare, cea mai evidentă dovadă a curajului... Pe lângă cauciucul de tractor, erau și snopii de

coceni furați de acasă. Focul se înalță uriaș, dansînd, încurajat parcă de ritmul drăcesc al tobelor. Dacă îl priveam fix, întîi strălucirea lui mă orbea, apoi vedeam cum din el țîșneau, unul cîte unul, ca niște fii ai nopții, copii urfînd de bucurie. Întunerul la fel de gros ca și fumul de la cauciuc se împreună cu flacăra, făcîndu-i pe toți prietenii mei de joacă. Închideam ochii, aruncîndu-mă și eu, chiînd, cu capul înainte, dintr-o parte într-alta a nopții. Ca și ceilalți, ieșeam afumat, negru la față, cu genele pîrlite, rînjind, căzînd de-a rostogolului...

De obicei, cam cu asta mă ocupam eu, așteptîndu-l pe Moș Crăciun, care, după

ce fugeam în casă, apărea așa:

Stăteam liniștit lingă sobă, arătînd nepăsare, ca și cum nici măcar n-aș fi bănuît că trebuie să vină Moș Crăciun. Mama mă necăjea, zicea că n-o să mai vină, că de-acum sînt prea mare, iar tata rîdea pe sub mustați. Priveam neîncetător cînd la u-nul, cînd la altul, așteptînd semnalul. La un moment dat, tata se ridica de pe scaun, punea mîinile în buzunar și rețeta, an de an, exact aceleași cuvinte: „Ei, eu trag o fugă pînă la mama, să văd ce mai face”. Așa era semnul magic. Consideram plecarea tatălui meu ca pe o condiție esențială pentru

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

apariția lui Moș Crăciun. La scurt timp, se auzea o bătaie în geam, inima înlămnea în mine, cît de bucurie, cît de spaimă, mama deschidea fe-reastră și odată cu frigul intra și mina nevăzută a lui Moș Crăciun, înșirînd cadouri. De fapt, la asta se reducea Moș Crăciun pentru mine: o mină care oferă daruri. Mama ridica, pe rînd, darurile – mie îmi era frică să mă apropiu prea mult! –, examinîndu-le cu un ochi critic și mi le îngrămădea în brațe. Mut de uimire și de spaimă, uitam instantaneu poezia pe care trebuia să o recit și,

pînă să mă dezmeticesc, Moș Crăciun sub formă de mină pleca de la geam...

Asociam plecarea lui Moș Crăciun cu venirea tatei. Tata intra înfrigurat pe ușă și spunea că bunica se simte bine. Nu mică îi era mirarea cînd afla că, între timp, mă vizitase Moș Crăciun. Înșirăm darurile în mijlocul casei, ca să le pot admira. Mama își păstra mina critică: „Prost Moș Crăciun a mai fost anul ăsta!”. Tata îi lua apărarea Moșului.

Mie nu-mi păsa. O piatră să-mi fi adus Moș Crăciun și mă făcea fericit. Conta gestul.

ISSN 1584-8272

